

REPUBLICA MOLDOVA

**MINISTERUL ECOLOGIEI
ȘI RESURSELOR NATURALE**

**PROGRAMUL NAȚIUNILOR UNITE
PENTRU MEDIU/FONDUL GLOBAL
PENTRU MEDIU**

**CONVENȚIA PRIVIND DIVERSITATEA BIOLOGICĂ
PROTOCOLUL DE LA CARTAGENA PRIVIND BIOSECURITATEA**

**CADRUL NAȚIONAL
PENTRU SECURITATEA BIOLOGICĂ**

**Elaborat în cadrul Proiectului UNEP/GEF
nr. GF/2716-02-4520
„Dezvoltarea Cadrelor Naționale Securitate Biologică
în Republica Moldova”**

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Cadrul național pentru securitatea biologică / Min. Ecologiei și resurselor naturale, Progr. Națiunilor Unite pentru mediu. Fondul global pentru mediu. – Ch.: F.E.P. “Tipogr. Centrală”, 2004. – 48 p.

ISBN 9975-78-358-9

1000 ex.

349.6

CUPRINS:

PREFAȚĂ	5
LISTA ABREVIERILOR	8

CAPITOLUL I

STAREA ACTUALĂ ÎN DOMENIUL BIOTEHNOLOGIILOR MODERNE ȘI BIOSECURITĂȚII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

1.1. CADRUL INTERNAȚIONAL CU PRIVIRE LA SECURITATEA BIOLOGICĂ	9
Convenția cu privire la diversitatea biologică (Rio de Janeiro, 1992)	9
Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea ca parte integrantă a Convenției cu privire la diversitatea biologică	9
1.2. POLITICI ȘI STRATEGII NAȚIONALE ȘI SECTORIALE	10
Politici de mediu și integrare Europeană	10
Politici și strategii sectoriale	11
2. CADRUL LEGISLATIV	13
2.1. LEGISLAȚIA CADRU ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII BIOLOGICE	
Legea privind securitatea biologică	13
Comisia Națională pentru Securitatea Biologică	14
Regulamentul privind autorizarea activităților legate de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic	15
Centrul pentru Securitatea Biologică	17
2.2. ACORDURI BILATERALE ȘI MULTILATERALE	17
2.3. LEGISLAȚIA SECTORIALĂ	18
Protecția consumatorilor	19
Sectorul fitosanitar	19
Sectorul zootehnic	20
Sectorul farmaceutic	21
Sectorul sanitaro-epidemiologic	21
Securitatea produselor alimentare	21
Reglementările de import-export. Organizația Mondială a Comerțului	22
Licențiere	23
3. SISTEMUL DE AUTORIZARE A NOTIFICĂRILOR	24
3.1. SISTEMUL NAȚIONAL DE REGLEMENTARE ȘI MONITORIZARE A ACTIVITĂȚILOR CE ȚIN DE UTILIZAREA OGM	24
Genuri de activitate	24
Procedurile de autorizare	24
3.2. CADRUL INSTITUȚIONAL RELATAT LA SECURITATEA BIOLOGICĂ	25
Cadrul instituțional de biosecuritate	25
Autoritățile publice centrale	25
Organele centrale de resort	26
Organele administrației publice locale	27
3.3. DREPTURILE PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE	27
Protecția drepturilor consumatorilor în domeniul producerii, utilizării și comercializării semințelor și materialului săditor	27
Protecția drepturilor consumatorilor în domeniul produselor alimentare	28
4. MONITORINGUL ȘI INSPECȚIA	29
Monitoringul	29
Organele de autorizare, control și monitorizare	29
5. POTENȚIALUL DE CERCETARE-DEZVOLTARE ÎN DOMENIUL BIOTEHNOLOGIILOR	31
Capacitățile instituționale în domeniul cercetare-dezvoltare	31
Educație și pregătirea cadrelor	32
6. INFORMAREA ȘI PARTICIPAREA PUBLICULUI LA ADOPTAREA DECIZIILOR	33

CAPITOLUL II
CONCEPTUL DEZVOLTĂRII CADRULUI NAȚIONAL DE SECURITATE BIOLOGICĂ
AL REPUBLICII MOLDOVA

INTRODUCERE LA CONCEPTUL CADRULUI NAȚIONAL DE SECURITATE BIOLOGICĂ	
ȘI NECESITĂȚILE INSTITUȚIONALE ALE BIOSECURITĂȚII	35
1. CNSB: PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA POLITICILOR NAȚIONALE	
ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII BIOLOGICE	37
Politici în domeniul securității biologice	37
Colaborare regională	37
2. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA CADRULUI LEGISLATIV	37
Legislația cadru și sistemul de aplicare a ei	37
3. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA SISTEMULUI DE AUTORIZARE A NOTIFICĂRILOR	39
Autoritatea centrală pentru mediu și sectoriale	39
Comisia Națională pentru Securitatea Biologică și Comitetele tehnice	40
Centrul Schimb de Informații, Relații cu Publicul și Registrul OMG	40
Centrul de testare și evaluare a riscurilor	41
4. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA MONITORINGULUI, INSPECȚIEI ȘI CONTROLULUI	41
Monitoringul, inspecție și control	41
Transportarea, etichetarea și ambalarea	41
Procedurile vamale	42
5. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA SISTEMULUI DE ADOPTARE A DECIZIILOR	42
6. PLANURI PENTRU EVALUAREA RISCURILOR	42
7. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA MECANISMELOR DE INFORMARE, EDUCAȚIE	
ȘI PARTICIPARE A PUBLICULUI	43
Informare și consultare	43
Educația și pregătirea cadrelor	43
Organizațiile neguvernamentale și participarea publicului la monitoring	43
Anexa nr. 1	
Cadrul legislativ în domeniul securității biologice	44
Anexa nr. 2	
Acorduri bilaterale și multilaterale	45
Anexa nr. 3	
Cadrul legislativ sectorial	46

PREFAȚĂ

Problema privind diversitatea biologică constituie una din principalele preocupări ale omenirii în Mileniul III. Problema constă în faptul, că odată cu avansarea progresului tehnologic și utilizării intensive a resurselor naturale a sporit considerabil impactul antropic asupra diversității biologice, diminuând esențial numărul speciilor și varietăților de organisme vii care populează Globul Pământesc. În rezultatul activităților umane zilnic de pe suprafața Terrei dispare câte o specie de mamifere, păsări sau plante. Această situație critică a pus în gardă comunitatea internațională și societățile civile din multe țări. În rezultatul discuțiilor la nivel înalt a fost elaborată *Convenția privind diversitatea biologică*, deschisă pentru semnare la conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare la 5 iunie 1992 la Rio de Janeiro, și care a intrat în vigoare la 29 decembrie 1993. Convenția are ca obiectiv principal protecția, conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice.

Una din întrebările abordate de Convenție este securitatea biologică. Sistemul de Biosecuritate vine să protejeze sănătatea umană și a mediului de efectele adverse posibile cauzate de rezultatele biotehnologiilor moderne. În același timp, e bine cunoscut faptul că biotehnologiile moderne au un potențial considerabil pentru promovarea bunăstării umane, în particular, pentru depășirea necesităților critice în alimentație, agricultură și sănătatea umană. Convenția recunoaște în mod deschis aceste aspecte ale biotehnologiei moderne.

Începând cu anii 60 ai secolului trecut s-au dezvoltat cercetările științifice în domeniul biotehnologiilor, care au căpătat un aspect aplicativ în anii 80, odată cu acceptarea pentru cultivare a plantelor modificate genetic. Din acest moment au apărut discuții în cercurile academice și societatea civilă asupra beneficiilor și riscurilor posibile rezultate din utilizarea organismelor modificate genetic (OMG) asupra mediului și sănătății umane.

Astfel, la 22 ianuarie 2000 la o întâlnire extraordinară a Conferinței Părților la Convenția privind diversitatea biologică (Montreal, Canada), a fost adoptat *Protocolul de la Cartagena privind Biosecuritatea*. Acest document la nivel global reglementează activitățile legate de asigurarea unui nivel adecvat de protecție pentru siguranța transferului, manipulării și utilizării organismelor modificate genetic rezultate din biotehnologiile moderne și care pot avea efecte imprevizibile asupra conservării și utilizării durabile a diversității biologice, ținând de asemenea cont de riscurile pentru sănătatea umană și concentrându-se în special asupra mișcării lor transfrontaliere. Semnarea Protocolului a fost calificată drept un pas semnificativ prin faptul că el asigură cadrul internațional de reglementare pentru reconcilierea necesităților respective de comerț și protecție a mediului în privința industriei biotehnologice. Astfel, Protocolul creează un mediu favorabil pentru aplicarea ecologică a biotehnologiei moderne, ceea ce permite utilizarea echitabilă a beneficiilor din potențialul oferit de biotehnologie, minimizând în același timp riscurile pentru mediu și sănătatea umană.

Republica Moldova a ratificat *Convenția privind diversitatea biologică* în a.1995 și *Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea* în a. 2002. În conformitate cu angajamentele luate, Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale întreprinde mai multe măsuri în vederea implementării prevederilor acestor documente internaționale. În special, au fost elaborate și aprobate *Primul Raport Național privind diversitatea biologică*, *Strategia Națională și Planul de Acțiuni în domeniul diversității biologice*, *Legea privind securitatea biologică*. La momentul actual Republica Moldova întreprinde pași concreți întru fortificarea capacităților în domeniul securității biologice prin dezvoltarea cadrului național de biosecuritate și contribuie la procesul de conștientizare a populației privind problemele în cauză.

Cu scopul implementării prevederilor Protocolului de la Cartagena, Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) și Fondul Global de Mediu (GEF) acordă asistență tehnică Guvernului Republicii Moldova în vederea consolidării eforturilor întru crearea unui sistem național de securitate biologică.

Proiectul UNEP-GEF „Dezvoltarea Cadrului Național de Biosecuritate în Republica Moldova” este parte componentă a Proiectului Global pentru dezvoltarea cadrelor naționale de biosecuritate în mai mult de 100 de țări. Acest Proiect are menirea de a contribui pentru implementarea Protocolului de la Cartagena la nivel național, în special pentru dezvoltarea politicilor naționale, sistemului legislativ, procedurilor administrative al examinării notificărilor, inclusiv evaluării riscurilor, procedurile participării publicului la luarea deciziilor, aplicarea legislației și monitoring al activităților legate de obținerea, transportarea, importul-exportul și comercializarea organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din astfel de organisme. În acest scop și prin asistența proiectului a fost elaborat conceptul *Cadrului Național pentru Securitatea Biologică (CNSB) al Republicii Moldova*, document de recomandare, ce va determina direcțiile prioritare de dezvoltare a sistemului de reglementări și monitorizare a organismelor modificate genetic, în vederea respectării cerințelor Protocolului de la Cartagena.

Întru susținerea acestor eforturi, Ambasada Marii Britanii din Chișinău a contribuit la aceste inițiative prin finanțarea co-proiectului „*Support pentru Dezvoltarea Cadrului Național de Biosecuritate în Republica Moldova*”. Activitățile planificate în cadrul acestui proiect sunt focusate la trainingul specialiștilor din domeniu, facilitarea procesului de informare și conștientizare a publicului larg și societății civile din Moldova în vederea cunoașterii prevederilor Protocolului de la Cartagena și practicilor țărilor europene întru reglementarea utilizării organismelor modificate genetic.

Guvernul Republicii Moldova a constituit *Comisia Națională pentru Securitatea Biologică* care este abilitată cu funcția de luare a deciziilor și autorizării activităților legate de utilizarea organismelor modificate genetic. Ca act normativ de aplicare a *Legii privind securitatea biologică* a fost aprobat *Regulamentul privind autorizarea activităților legate de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic*. Legea și Regulamentul stipulează reglementări asupra utilizării în condiții izolate, introducerii deliberate în mediu, introducerii deliberate pe piață, cât și importul/exportul organismelor modificate genetic.

Prin decizia Miniștrilor Ecologiei și Resurselor Naturale și al Educației a fost constituit *Centrul pentru Securitate Biologică*, care va efectua testări ale GMO și evaluarea adițională, după necesitate, a securității mostrelor, și a riscurilor potențiale ale organismelor modificate genetic asupra mediului și sănătății.

Cadrul Național pentru Securitate Biologică (CNSB) este o îmbinare de politici, instrumente juridice, administrative și tehnice, care urmează a fi dezvoltate pentru asigurarea unui nivel adecvat de protecție în domeniul securității transferului, manipulării și utilizării organismelor modificate genetic ce rezultă din biotehnologiile moderne și care pot avea efecte adverse asupra conservării și utilizării durabile a diversității biologice, pentru a preveni riscurile asupra sănătății umane.

Cadrul Național pentru Securitate Biologică include următoarele componente:

- Politicile Guvernului în domeniul securității biologice;
- Cadrul legislativ în domeniul securității biologice;
- Sistemul administrativ pentru examinarea notificărilor și sistemul de autorizare care include evaluarea riscurilor asupra mediului și sănătății;
- Aplicarea legislației și monitoring;
- Mecanisme pentru participarea publicului în procesul de luare a deciziilor, conștientizarea publicului și educație.

Prezentul CNSB descrie cadrul legislativ-normativ curent, capacitățile instituționale ale autorităților publice centrale și locale, instituțiilor de cercetare-dezvoltare. În baza analizei golurilor și lipsurilor identificate în sistemul legislativ-instituțional curent au fost determinate prioritățile și acțiunile necesare pentru a fortifica capacitățile naționale în domeniul securității biologice și aducerea lor în corespundere cu prevederile Protocolului de la Cartagena. În special sunt identificate necesitățile în

vederea completării și modificării legislației sectoriale în domeniile agriculturii, importului/exportului, procedurilor vamale, licențierii, cercetării-dezvoltării, drepturilor proprietății intelectuale, protecției consumatorului și a.

Conform conceptului nou al CNSB descris în Capitolul II, se prevede crearea unor Comitete tehnice sau /și desemnarea unor specialiști în cadrul autorităților centrale de specialitate, care vor asigura mecanismele de evaluare a riscurilor sectoriale. O atenție deosebită se acordă activităților de informare și consultare a publicului larg, sectorului neguvernamental, privat și societății civile în procesul de pregătire a deciziilor și monitorizarea implementării lor.

Exprimăm recunoștințele noastre Oficiului Biosecuritate al UNEP-ului din Geneva, Oficiului Biodiversitate din Nairobi, atât și Fondului Global de Mediu pentru colaborare fructuoasă și suportul financiar acordat Republicii Moldova în vederea dezvoltării Cadrului Național pentru Securitate Biologică.

LISTA ABREVIERILOR

ADN	– Acid dezoxiribonucleic;
AGEPI	– Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală;
APC	– Acordul de Parteneriat și Cooperare;
AȘM	– Academia de Științe a Moldovei;
CIAOPUFF	– Consiliul Interdepartamental pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și al Fertilizanților;
CL	– Camera de Licențiere;
CNCA	– Comitetul Național Codex Alimentarius;
CNSB	– Cadrul Național de Securitate Biologică;
CNSP	– Consiliul Național pentru Soiurile de Plante;
CSAOPUFF	– Centrul de Stat pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și al Fertilizanților;
CSSP	– Comisia de Stat pentru Soiurile de Plante;
CNȘPMP	– Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă;
CSIRP	– Centrul Schimb de Informații și Relații cu Publicul;
CSÎSP	– Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante;
CTER	– Centrul de Testare și Evaluare a Riscurilor;
FAO	– Organizația Mondială a Produselor Alimentare și Agriculturii;
GEF	– Fondul Global de Mediu;
ISCF	– Inspectoratul de Stat pentru Carantină Fitosanitară;
ISPP	– Inspectoratul de Stat pentru Protecția Plantelor;
ISS	– Inspectoratul de Stat pentru Semințe;
MAIA	– Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare;
MERN	– Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale;
MS	– Ministerul Sănătății;
OMC	– Organizația Mondială a Comerțului;
OMG	– Organism modificat genetic;
RSM	– Registrul de Stat al Medicamentelor;
RSP	– Registrul Soiurilor de Plante;
SB	– Securitate biologică;
SSCF	– Serviciul de Stat de Carantină Fitosanitară;
UNEP	– Programul Națiunilor Unite pentru Mediu;
UPOV	– Convenția privind Protecția Soiurilor de Plante;

CAPITOLUL I

STAREA ACTUALĂ ÎN DOMENIUL BIOTEHNOLOGIILOR MODERNE ȘI BIOSECURITĂȚII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

1.1. CADRUL INTERNAȚIONAL CU PRIVIRE LA SECURITATEA BIOLOGICĂ

Convenția cu privire la diversitatea biologică (Rio de Janeiro, 1992)

Actualmente problema conservării diversității biologice depășește limitele problemelor științifice și se plasează la nivelul obiectivelor stringente ale statelor și organismelor internaționale, obiective care sunt menite să asigure condiții favorabile de trai al populației prin intermediul utilizării durabile a resurselor naturale și protecției mediului ambiant. Unul din documentele importante la nivel Global ce reglementează această activitate este *Convenția cu privire la diversitatea biologică (CBD) (Rio de Janeiro, 1992)*. Convenția solicită statelor părți ale CBD să acorde o atenție sporită activităților de conservare a diversității biologice în habitatele naturale, utilizării raționale a resurselor biologice, controlului strict asupra procedurilor biotehnologice etc. Biosecuritatea este una din problemele reglementate de Convenție. Sistemul de biosecuritate vine să protejeze sănătatea umană și mediu de la posibile efecte adverse cauzate de utilizarea OMG.

Republica Moldova a ratificat Convenția la 16 mai 1995 (Hotărârea Parlamentului nr. 457-XIII). Întru îndeplinirea angajamentelor luate ca Parte semnatară a Convenției cu privire la diversitatea biologică, Guvernul a elaborat și a aprobat *Strategia Națională și Planul de acțiune în domeniul conservării diversității biologice și Primul Raport Național cu privire la diversitatea biologică*.

Strategia Națională și Planul de Acțiune în domeniul conservării diversității biologice (HPRM nr. 112-XV din 27 aprilie 2001) prevede elaborarea unui plan complex de acțiuni urgente pentru asigurarea securității biologice a țării:

- reglementarea importului și exportului de organisme obținute pe cale transgenică;
- crearea cadrului legislativ și instituțional respectiv;
- perfecționarea cadrelor;
- crearea laboratorului de control al organismelor modificate genetic;
- elaborarea programelor speciale de informare a populației despre consecințele utilizării organismelor modificate genetic.

Strategia Națională și în Planul de Acțiuni acordă o atenție deosebită transparenței și activităților preventive în utilizarea organismelor transgenice. Se prevede realizarea unui complex întreg de măsuri imediate în scopul asigurării securității biologice a țării.

Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea ca parte integrantă a Convenției cu privire la diversitatea biologică

Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea ca parte integrantă a Convenției cu privire la diversitatea biologică a fost semnat de Republica Moldova la New-York la 14 februarie 2001 și ratificat prin Legea nr. 1381-XV din 11 octombrie 2002.

Obiectivul Protocolului este de a contribui la asigurarea unui nivel adecvat de protecție pentru siguranța transferului, manipulării și utilizării organismelor vii modificate, rezultate din biotehnologia modernă și care pot avea efecte adverse asupra conservării și utilizării durabile a diversității biologice, ținând de asemenea cont de riscurile pentru sănătatea umană și concentrându-se în special asupra mișcării lor transfrontiere. Protocolul stabilește norme și proceduri care permit țărilor importatoare să controleze operațiunile de import/export cu organisme vii modificate genetic și derivatele lor, obținute prin tehnicile biotehnologiei moderne. Termenul „Organisme Modificate Genetic” („OMG”)

este considerat sinonim al „Organisme Vii Modificate” („OVM”) și este utilizat mai frecvent în țara noastră. În continuare noi vom utiliza în text termenul „OMG”.

În conformitate cu prevederile Protocolului a fost elaborat *Conceptul Cadrului Național pentru Securitatea Biologică*, care cuprinde patru componente principale:

- cadrul politic;
- cadrul legislativ;
- cadrul instituțional;
- evaluarea riscurilor și sistemul de luare a deciziilor;
- conștientizarea și instruirea publicului.

1.2. POLITICI ȘI STRATEGII NAȚIONALE ȘI SECTORIALE

Politici de mediu și integrare Europeană

Noua *Concepție Politici de Mediu a Republicii Moldova* a fost adoptată în noiembrie 2001 de către Parlament. Aceasta asigură schimbările radicale în atitudine față de mediu și folosirea resurselor naturale, cât și subliniază necesitatea de integrare ale cerințelor ecologice în dezvoltarea socio-economică a țării.

În legătură cu aceasta, noua *Concepția Politicii de Mediu al Republicii Moldova* ajustează obiectivele majore de mediu la schimbările sociale și economice în țară, cât și programele regionale și globale care sunt focusate la probleme de mediu. Obiectivele principale ai acestui document politic sunt : (i) prevenirea și diminuarea ale impactului advers al activităților economice asupra mediului. Resurselor naturale și sănătății omului în contextul dezvoltării durabile a națiunii; și (ii) asigurarea securității ecologice în țară.

Politica în domeniul protecției mediului a Republicii Moldova reprezintă o cerință actuală și ține de consolidarea cursului țării spre o dezvoltare durabilă și integrare europeană, spre o intensificare a colaborării internaționale în acest domeniu. În prezent Republica Moldova a ratificat 18 Convenții internaționale de mediu, îndeplinirea prevederilor cărora necesită o reexaminare minuțioasă a cadrului legislativ și normativ și armonizarea lui la Directivele de specialitate ale Uniunii Europene. În aceste scopuri au fost aprobate:

- *Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC) al Republicii Moldova cu Uniunea Europeană*, semnat în 1998. Articolul 50 al acestui acord stipulează că Republica Moldova se angajează să-și aducă treptat legislația sa în conformitate cu legislația Comunității Europene.
- *Hotărârea Parlamentului RM nr. 1267-XV din 19.07.2002 asupra rezultatelor controlului executării Legii nr. 851-XIII din 29 mai 1996 privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător*. Articolul 3 stipulează că Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale va armoniza legislația de mediu a Republicii Moldova cu cea internațională din domeniul respectiv.
- *Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 957-III din 13 noiembrie 2002 privind constituirea Comisiei naționale pentru integrarea europeană*.
- *Opinii și sugestii pentru Strategia de integrare europeană a Republicii Moldova* elaborate în cadrul implementării proiectului TACIS „Asistență în implementarea Acordului de Parteneriat și Cooperare între Republica Moldova și Uniunea Europeană”.

În prezent se elaborează în comun cu ministerele și instituțiile comunitare *Noua Politică de Vecinătate și Planul de Acțiuni „Republica Moldova – Uniunea Europeană”* în scopul realizării oportunităților oferite de noua politică a Uniunii Europene pentru viitorii săi vecini. Acest Plan de Acțiuni este preconizat pentru perioada 2004-2006. Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale a participat la elaborarea acestui Plan de Acțiuni și a propus măsuri de armonizare a legislației de mediu, inclusiv în domeniul securității biologice.

Politici și strategii sectoriale

Politica agricolă generală a Republicii Moldova constă în asigurarea securității alimentare a țării și asigurării cu materie primă a industriei prelucrătoare, prin încurajarea producției agricole. În prezent agricultura Republicii Moldova se află în stadiul de reformare și reorganizare drept rezultat al Noii politici agrare și a Concepției reformei agrare și dezvoltării social-economice a satului, aprobate în anul 1991. Spre regret, în urma transformărilor radicale social-economice din ultimii 10-12 ani din agricultură s-au manifestat și fenomene negative. Principalul – micșorarea de 2 ori a volumului de producție în agricultură față de nivelul anului 1990 și de 3-4 ori în industria prelucrătoare a materiei prime agricole.

Luând în considerare importanța sectorului agricol pentru economia țării, precum și realizarea scopului în vederea obținerii unui loc propriu pe piața internațională de produse alimentare, Guvernul a aprobat *Concepția națională privind agricultura ecologică, producerea și comercializarea produselor alimentare ecologic pure și nemodificate genetic* (HGRM nr. 863 din 21.08.2000). Documentul stipulează neadmiterea utilizării ingineriei genetice în producerea ecologică agricolă.

Reieșind din necesitatea adoptării măsurilor urgente de îmbunătățire a situației în domeniul comerțului extern și integrării economiei țării în sistemul mondial de comerț, Guvernul a aprobat lista măsurilor de îndeplinire a angajamentelor Republicii Moldova față de *Organizația Mondială a Comerțului* (OMC) (HGRM nr.1035 din 16.10.2000).

Pentru depășirea acestei situații se întreprind măsuri la diferite niveluri ale gestionării ramurii, inclusiv de către Guvernul Republicii Moldova. Politicile și strategiile Guvernului pentru sectorul agrar au fost incluse în următoarele strategii și planuri de acțiuni:

- *Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova pe anii 2001-2005;*
- *Strategia de dezvoltare economică a Republicii Moldova pe termen mediu (până în a.2005);*
- *Strategia Națională pentru dezvoltare durabilă (pe perioada aa. 2000-2002);*
- *Strategia dezvoltării sectorului agroalimentar (pe perioada 2000-2010);*
- *Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006), precum și în alte hotărâri de Guvern.*

Aplicarea noilor tehnologii în agricultură ca precondiție de participare pe piața europeană este condiționată de cercetări științifice valoroase. Reieșind din scopurile formulate mai sus de ordin intern și extern Parlamentul Republicii Moldova a aprobat următoarele priorități strategice pentru perioada 2004-2010 ca programe de stat de cercetare-dezvoltare în domeniul agriculturii:

- *Biotehnologii avansate cu destinație în agricultură, industria alimentară și în medicină;*
- *Elaborarea tehnologiilor moderne în baza utilizării agrobiodiversității genofondurilor în domeniul fitotehnicii și zootehnicii;*
- *Noi tehnologii de producere a produselor alimentare și asigurarea inofensivității acestora;*
- *Elaborarea sistemelor ecologice inofensive de protecție integrată a plantelor și obținerea producției agricole calitative, ecologic pure și competitive;*
- *Estimarea stării de calitate a resurselor funciare, elaborarea sistemului de sporire a fertilității solului;*
- *Controlul genetic molecular al expresiei diferențiate a genelor plantelor;*
- *Elaborarea normativelor economice și a bazei actualizate de date informaționale pentru sectorul agroindustrial;*
- *Elaborarea și implementarea procedeelelor tehnologice avansate și a utilajului modern la producerea și prelucrarea materiei prime aromatice și medicinale;*
- *Implementarea plantelor medicinale (autohtone, alohtone) valoroase și obținerea din ele a substanțelor biologice active necesare pentru producerea preparatelor medicamentoase de origine vegetală;*

- *Bazele teoretice ale doctrinelor economice privind mecanismele de gospodărire de piață la etapa actuală.*

Necesitatea asigurării unei creșteri economice durabile drept condiție principală a reducerii sărăciei și soluționării problemelor de securitate alimentară pot fi asigurate numai în baza cercetărilor științifice, dezvoltării tehnologice și activităților inovaționale moderne, satisfăcând concomitent exigențele utilizării raționale a resurselor naturale, protecției mediului și conservării biodiversității. *Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006)* a fost aprobată prin Hotărârea de Guvern Nr. 617 din 04.06.2004.

Conform prevederilor *Strategiei de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova*, dezvoltarea pe viitor a economiei moldovenești va fi una inovațională, bazată pe utilizarea rezultatelor cercetărilor științifice și a tehnologiilor avansate.

Reforma agrară în Republica Moldova s-a efectuat la începutul anilor 90 ai secolului trecut cu ajutorul Programului Național „Pământ”. El a permis distribuirea titlurilor de proprietate, restructurarea a 90% din întreprinderile agricole colective, a soluționat problemele datoriilor istorice ale colhozurilor și sovhozurilor. În rezultat au luat naștere diferite forme de gospodărire: societatea pe acțiuni, asociațiile proprietarilor (fermierilor), gospodăria țărănească, întreprinderea individuală, întreprinderea dearendă.

Parlamentul Republicii Moldova a ratificat *Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului* a fost semnată la Aarhus, Danemarca, 23-25 iunie 1998 prin Legea nr. 346-XIV din 7.04.99. Obiectivul Convenției este de a contribui la protecția drepturilor fiecărei persoane din generația actuală și cea viitoare de a trăi într-un mediu înconjurător prielnic sănătății și bunăstării sale, accesului publicului la informație, dreptul acestuia de a participa la procesul adoptării deciziilor și cel de a apela la justiție în problemele referitoare la mediu.

În acest context a fost elaborate și aprobate:

- *Regulamentul privind antrenarea publicului în elaborarea și adoptarea deciziilor de mediu* (HGRM nr.72 din 25.01.2000). Regulamentul este elaborat în scopul implementării Convenției Aarhus, având ca bază prevederile capitolului III din *Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător* nr.851-XIII din 29 mai 1996 și ale articolelor 3 și 30 ale *Legii privind protecția mediului înconjurător* nr.1515-XII din 16 iunie 1993.
- *Legea cu privire la accesul la informație* (nr. 982-XIV din 11.05.2000).

Obiectivele *Legea cu privire la accesul la informație* sunt:

- a) crearea cadrului normativ general al accesului la informațiile oficiale;
- b) eficientizarea procesului de informare a populației și a controlului efectuat de către cetățeni asupra activității autorităților publice și a instituțiilor publice;
- c) stimularea formării opiniilor și participării active a populației la procesul de luare a deciziilor în spirit democratic.

În legătură cu recunoașterea principiilor de bază stipulate în *Actul Uniunii Mondiale de Protecția Soiurilor Noi de Plante* (UPOV) din 1991, Moldova a ratificat acest document prin Decizia Parlamentului nr.1355-XIII din 22.10.1997. Moldova este responsabilă pentru asigurarea protecției drepturilor intelectuale pentru soiurile de plante respective în perioada de 10 ani de la data alinierii la UPOV.

2. CADRUL LEGISLATIV

2.1. LEGISLAȚIA CADRU ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII BIOLOGICE

În temeiul prevederilor Convenției privind diversitatea biologică și a Protocolului de la Cartagena privind biosecuritatea, în Republica Moldova a fost elaborat un set de acte legislative, care au menirea să asigure cadrul legal în acest domeniu.

În scopul îndeplinirii prevederilor *Legii privind ratificarea Protocolului de la Cartagena privind biosecuritatea*, Guvernul a desemnat Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale în calitate de autoritate națională, responsabilă de legătura cu Secretariatul Convenției privind diversitatea biologică, precum și pentru coordonarea acțiunilor de implementare a prevederilor acesteia în Republica Moldova (*HGRM nr. 197 din 25.02.2003*) (*Anexa I*).

Legea privind securitatea biologică

Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale a elaborat *Legea privind securitatea biologică* (*Nr. 755-XV din 21.12 2001, MO nr. 75 din 13.06.2002*). Legea este armonizată la Directiva Europeană 2001/18/EC privind introducerea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și reglementează activitățile legate de obținerea, testarea, producerea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne.

Dispozițiile Legii se aplică pentru următoarele activități:

- (a) obținerea, multiplicarea, testarea și utilizarea în condiții izolate, pentru diferite scopuri, a microorganismelor, a plantelor și animalelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne;
- (b) introducerea deliberată în mediu și introducerea pe piață a organismelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne, inclusiv a oricărei structuri vii capabile să reproducă un organism, cum sunt semințele, bulbii, butașii, polenul, spori și altele asemenea;
- (c) eliberarea neintenționată în mediu a organismelor modificate genetic;
- (d) introducerea deliberată în mediu și introducerea pe piață a produselor procesate care conțin organisme modificate genetic și/sau componente nevii din organisme vii modificate genetic în stare neprelucrată sau procesate;
- (e) toate felurile de cercetări ale organismelor modificate genetic, inclusiv cercetări de laborator, clinice, de câmp, de experimentare în producție;
- (f) operațiile deliberate de import/export cu organisme modificate genetic și cu produse rezultate din astfel de organisme;
- (g) transportul neintenționat peste frontieră al organismelor modificate genetic;
- (h) depozitarea, înhumarea, nimicirea organismelor modificate genetic și/sau produselor rezultate din astfel de organisme, folosirea deșeurilor rezultate din utilizarea tehnicilor biotehnologiei moderne.

În funcție de nivelul pericolului potențial pentru sănătatea umană și mediu, generat de activitățile reglementate prin prezenta lege, pentru sistemele izolate sunt stabilite următoarele clase de risc pentru OMG:

clasa I: activități cu risc neglijabil, comparabil cu riscul de utilizare a microorganismelor nepatogene, sau fără risc;

clasa II: activități cu risc scăzut, comparabil cu riscul de utilizare a microorganismelor convențional patogene;

clasa III: activități cu risc moderat, comparabil cu riscul de utilizare a microorganismelor potențial capabile să transmită infecții;

clasa IV: activități cu risc agravat, comparabil cu riscul de utilizare a microorganismelor capabile să propage infecții foarte periculoase.

Legea privind securitatea biologică identifică patru tipuri de activități, pentru care se cere aplicarea procedurilor de autorizare efectuată de CNSB: (1) utilizarea în condiții izolate a microorganismelor/organismelor modificate genetic; (2) introducerea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic; (3) introducerea pe piață a organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din astfel de organisme; (4) importul/exportul organismelor modificate genetic și/sau al produselor rezultate din astfel de organisme.

Un element esențial al Legii este procedura de evaluare a riscurilor ce se cere a fi realizată după o procedură științifică și transparentă, utilizându-se tehnicile corespunzătoare de evaluare a riscurilor. Scopul evaluării va fi identificarea și determinarea potențialelor efecte negative ale organismului modificat genetic și/sau ale produsului rezultat din astfel de organisme asupra sănătății umane și mediului. Comisia națională decide care autoritate publică competentă sau instituție științifică va realiza studiul de evaluare a riscurilor.

În termen de 10 zile de la data primirii notificării, Comisia națională va informa publicul despre aceasta, specificând modalitățile prin care se poate obține informația. Comentariile publicului se primesc în termen de 30 zile de la data informării acestuia și vor fi luate în considerare de către Comisia națională la luarea deciziei de autorizare a activității propuse. În funcție de comentariile primite, se pot organiza dezbateri publice asupra oricărui aspecte privind domeniul reglementat de prezenta lege. Comisia națională va asigura participarea publicului la luarea deciziilor cu privire la autorizarea activităților reglementate de prezenta lege în conformitate cu prevederile legislației naționale și ale actelor juridice internaționale la care Republica Moldova este parte.

Comisia Națională pentru Securitatea Biologică

Comisia Națională pentru Securitatea Biologică (CNSB) a fost constituită prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 603 din 20.05.2003 și funcționează ca organ responsabil național interdepartamental.

CNSB este abilitată cu funcțiile de promovare a politicii de stat în domeniul securității biologice și în special cu eliberarea autorizațiilor, monitorizarea activităților menționate mai sus, colaborarea cu autoritățile publice și instituțiile științifice competente în domeniul dat. CNSB este nominalizată în calitate de autoritate națională competentă abilitată cu funcția de autorizare și control pentru următoarele activități:

- a) utilizarea OMG în condiții izolate;
- b) introducerea deliberată în mediu;
- c) introducerea accidentală în mediu;
- d) introducerea OMG pe piață;
- e) activitățile de cercetare;
- f) import-export;
- g) transportarea accidentală transfrontieră;
- h) stocarea și distrugerea OMG.

Potrivit Regulamentului CNSB are următoarele funcții:

- a) examinarea documentelor de notificare;
- b) elaborarea rapoartelor, sintezelor și informărilor pentru scopuri naționale și internaționale;
- c) informarea publicului;
- d) cooperarea cu autoritățile științifice naționale competente;
- e) coordonarea și asigurarea editării nomenclatorului OMG;
- f) participarea la reuniunile și manifestările naționale și internaționale.

Regulamentul privind autorizarea activităților legate de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic

Regulamentul privind autorizarea activităților legate de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic (HGRM nr. 1153 din 25.09.2003) este elaborat în acord cu prevederile Legii privind securitatea biologică și este armonizat cu *Directiva 2001/18/EC privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic*, *Directiva 90/219/EEC privind utilizarea controlată a microorganismelor modificate genetic* și *Directiva 98/81/EEC privind utilizarea controlată a microorganismelor modificate genetic*.

Regulamentul prevede autorizarea activităților legate de organismele modificate genetic, care atestă dreptul titularului de autorizație de a desfășura un anumit gen de activitate și respectarea condițiilor prevăzute în autorizație.

Autorizarea activităților ce țin de obținerea, utilizarea și comercializarea a astfel de organisme este efectuată de către Comisia Națională pentru Securitate Biologică. Regulamentul prevede autorizarea următoarelor tipuri de activități:

- utilizare în condiții izolate a organismelor modificate genetic;
- introducerea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic;
- introducerea deliberată pe piață a organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din acestea;
- importul/exportul organismelor modificate genetic și/sau a produselor rezultate din acestea.

Pentru a obține autorizația agenții economici trebuie să prezinte Comisiei naționale următoarele documente:

a) Cererea prin care:

- persoanele juridice vor comunica denumirea și forma lor organizatorico-juridică, adresa juridică (sediul) și codul fiscal;
- persoanele fizice vor comunica numele și prenumele, datele din pașaport sau buletinul de identitate (seria, numărul, domiciliul) și codul fiscal;
- se indică genurile de activitate pentru care se solicită autorizarea

b) O notificare specifică fiecărui gen de activitate în care se stipulează:

- informații generale, incluzând date privind personalul și pregătirea acestuia;
- informații privind organismul/organismele modificate genetic;
- informații privind impactul organismului/organismelor modificate genetic asupra sănătății oamenilor și a mediului;
- un plan de monitorizare pentru identificarea efectelor organismului/organismelor modificate genetic asupra sănătății oamenilor și a mediului;
- informații privind controlul, metodele de refacere, tratarea deșeurilor și planurile de acțiune în caz de urgență.

c) studiul de evaluare a riscurilor asupra mediului împreună cu orice referințe bibliografice și indicații privind metodele utilizate;

d) rezumatul dosarului;

Utilizatorul trebuie să indice în notificare informațiile ce urmează a fi considerate confidențiale. Decizia privind informațiile ce vor fi considerate confidențiale Comisia națională o va lua după consultări cu notificatorul și o va aduce la cunoștința acestuia.

Nu pot fi considerate confidențiale următoarele informații:

- a) caracteristicile generale ale microorganismelor/organismelor modificate;
- b) genetic, numele și adresa notificatorului, scopul și locul utilizării;

- c) clasa de risc în care este încadrată utilizarea în condiții izolate și măsurile de izolare;
- d) concluziile studiilor de evaluare a riscurilor pentru sănătatea umană și mediu;
- e) metodele și planurile de monitorizare, precum și măsurile care pot fi luate în caz de accident.

După primirea notificării Comisia națională:

- a) informează și consultă publicul cu privire la notificarea primită;
- b) solicită avizele autorităților centrale pentru mediu, economie, agricultură și industria alimentară, sănătate și protecția consumatorilor;
- c) în termen de 10 zile din momentul recepției notificării informează despre aceasta publicul. Ea ține evidența adresărilor publicului privind obținerea informației.
- d) plasează în aceeași termen documentele privind notificarea pe pagina WEB în situl organului central de mediu.
- e) comentariile publicului au caracter consultativ și se primesc în termen de 30 de zile de la data informării lui și se iau în considerare de către Comisia Națională la luarea deciziilor privind activitatea solicitată. În dependență de comentariile primite pot fi organizate audieri publice tuturor aspectelor problemelor examinate.

În termen de maxim 90 de zile de la primirea notificării Comisia Națională va informa notificatorul, menționând că:

- a) notificarea primită este în acord cu dispozițiile legislației în vigoare;
- b) notificatorul trebuie să prezinte informații suplimentare;
- c) activitatea propusă nu îndeplinește condițiile Legii privind securitatea biologică și a prezentului regulament și notificarea este respinsă; sau
- d) activitatea propusă nu cade sub incidența dispozițiilor Legii privind securitatea biologică și a prezentului regulament.

În calculul perioadei de 90 de zile nu se vor include perioadele de timp în care Comisia Națională:

- a) așteaptă alte informații pe care le poate cere notificatorului;
- b) așteaptă avizele de la instituțiile avizatoare;
- c) face o anchetă publică, consultă alte organizații și/sau publicul.

Pentru introducerea pe piață a unui produs, este necesar ca eticheta și/sau documentele de însoțire a acestuia să cuprindă cel puțin următoarele cerințe: numele produsului și a organismului modificat genetic conținut în acesta, țara producătoare, numele și adresa producătorului, ambalatorului, exportatorului sau importatorului produsului, masa netă, valoarea nutritivă, condițiile de păstrare, data fabricării și termenul de valabilitate, indicativul documentului normativ în conformitate cu care a fost fabricat și identificat produsul, specificarea incluzând condițiile de utilizare, tipul de utilizare, modificarea genetică produsă. Eticheta și/sau documentele de însoțire trebuie să precizeze clar dacă organismul modificat genetic este prezent; Cuvintele „**Acest produs conține organisme modificate genetic**” sunt obligatorii;

Regulamentul conține prevederi privind informațiile ce sunt necesare pentru monitoringul, controlul, tratamentul deșeurilor și planurilor de răspuns în caz de urgență legat de organismele modificate genetic.

Notificatorul poate începe activitatea propusă numai după obținerea autorizației emise de Comisia Națională și cu respectarea condițiilor stabilite de aceasta.

Neîndeplinirea procedurii de confirmare a primirii notificării de către Comisia Națională nu înseamnă și nu urmează a fi interpretată ca un acord tacit al acesteia.

Comisia națională poate anula autorizația emisă:

- a) dacă se constată că pentru eliberarea autorizației au fost prezentate date ce nu corespund realității;

- b) dacă persoana juridică sau fizică nu respectă condițiile legislației în vigoare și a celor stabilite în autorizație;
- c) dacă s-a produs un accident grav de care poartă răspundere persoana juridică sau fizică deținător al autorizației.

Anularea autorizației se face de către Comisia Națională, în baza unui aviz al organelor împuternicite de control, în care se arată motivele acestei decizii. Câte un exemplar al deciziei de anulare a autorizației se expediază persoanei juridice sau fizice, căreia i se anulează autorizația. După înlăturarea cauzelor ce au provocat anularea autorizației, persoana juridică sau fizică va anunța despre aceasta Comisia Națională și va solicita eliberarea unei noi autorizații.

Centrul pentru Securitatea Biologică

Prin Ordinul comun al Miniștrilor Ecologiei și Resurselor Naturale și cel al Educației nr.19 din 10.02.2004 și în baza deciziei Senatului Universității de Stat din Moldova a fost instituit *Centrul pentru Securitatea Biologică*. Centrul are menirea de a efectua testări și analize ale plantelor, semințelor și produselor alimentare cu scopul determinării prezenței și conținutului organismelor modificate genetic. Centrul va efectua și evaluarea riscurilor potențiale determinate de impactul acestor organisme asupra mediului și sănătății, ceea ce va servi drept temei pentru adoptarea deciziilor în acest domeniu.

2.2. ACORDURI BILATERALE ȘI MULTILATERALE

În prezent Republica Moldova are încheiate următoarele acorduri internaționale în domeniul de protecție a mediului înconjurător, care au tangențe cu problemele conservării diversității biologice, dezvoltării cercetărilor științifice, schimbului de informații și prevenirii consecințelor negative ale calamităților naturale și factorilor antropici:

1. *Protocolul privind colaborarea între Ministerul Protecției Mediului Înconjurător al Ucrainei și Departamentul Protecția Mediului Înconjurător și Resurselor Naturale al Republicii Moldova*, încheiat la Kiev la 19 noiembrie 1993. Acest Protocol stipulează direcțiile principale de colaborare cu privire la protecția florei și faunei, monitoringul mediului, informarea operativă despre poluarea transfrontieră, acordarea ajutorului reciproc în lichidarea urmărilor catastrofelor de producție sau a calamităților naturale.
2. *Acordul între Departamentul Protecția Mediului Înconjurător al Republicii Moldova și Ministerul Resurselor Naturale și Protecției Mediului Înconjurător al Republicii Belarusi privind colaborarea în domeniul mediului înconjurător* semnat la Chișinău la 23 decembrie 1994 și intrat în vigoare din 14 aprilie 1997. Acordul stipulează direcțiile principale de colaborare în domeniul perfecționării metodologice, normativ-instructive și juridice a folosirii resurselor naturale, monitoringului ecologic și asigurării informaționale, activităților privind ariile protejate, protecția fondului genetic al speciilor rare de plante și animale.
3. *Acordul de colaborare între Inspectoratul Ecologic de Stat din Republica Moldova și Inspectoratul Ecologic de Stat și Inspectoratul Piscicol ale regiunii Vinița* încheiat la 13 iunie 1996 în or. Vinița, care prevede asigurarea schimbului de informație ecologică, schimbului de experiență și implementarea unor programe comune.
4. *Acordul de colaborare între Departamentul Protecția Mediului Înconjurător al Republicii Moldova și Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului al României în domeniul mediului înconjurător și folosirii durabile a resurselor naturale* semnat la 18 martie 1997. Acordul prevede perfecționarea bazei metodologice, normative, instructive și juridice a protecției mediului și folosirii resurselor naturale, armonizarea legislației, reglementărilor și normelor tehnice în domeniul protecției mediului.
5. *Convenția dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul carantinei și protecției plantelor* semnat la București la 15 mai 1997 și intrat în vigoare la 21 noiembrie 1997. Convenția prevede modalități de efectuare a exportului de plante

sau produse de origine vegetală și reglementări pentru prevenirea pătrunderii organismelor de carantină.

6. *Acordul între Ministerul Mediului și Protecției Teritoriului al Republicii Italiene și Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului al Republicii Moldova privind colaborarea în domeniul protecției mediului și folosirii resurselor naturale* semnat la Chișinău la 10 iunie 2002. Acordul stipulează direcțiile de colaborare în domeniile legislativ-normativ, monitoringului ecologic, cercetărilor științifice cu privire la protecția mediului și folosirii raționale a resurselor naturale, ariilor protejate, protecției fondului genetic și educației ecologice.

E necesar de menționat că aceste acorduri nu stipulează relații specifice de colaborare și parteneriat cu țările din subregiune pentru asigurarea securității biologice. Cu toate acestea, acordurile semnate stipulează clauze, sub incidența cărora cad și organisme modificate genetic.

Considerăm oportun modificarea și completarea Acordurilor interstatale bilaterale pentru a le aduce în corespundere cu prevederile Protocolului de la Cartagena și a Legii privind securitatea biologică. Aceasta va promova armonizarea sistemului de biosecuritate în regiune, cât și cooperarea și suportul regional.

2.3. LEGISLAȚIA SECTORIALĂ

Legislația națională include și legi, care, deși nu conțin prevederi directe referitoare la problemele securității alimentare și biologice, reglementează domeniile de activitate legate indirect cu problemele date și care într-o măsură sau alta pot influența luarea deciziilor.

Acestea sunt Legile cu privire la zootehnie, pomicultură, protecția plantelor, medicamente și altele (în total 12 legi). La categoria actelor care au tangențe cu problemele securității biologice se referă și unele Hotărâri ale Parlamentului, Guvernului Republicii Moldova (Anexa 3).

În contextul minimalizării riscurilor ce țin de domeniul securității biologice o atenție deosebită urmează a fi acordată aplicării corecte a biotehnologiilor moderne în diverse sectoare ale agriculturii.

Ministerul Economiei a fost desemnat în calitate de organ de coordonare a activității ministerelor și departamentelor în problema aderării la OMC. În februarie 2001 tratativele de aderare a Republicii Moldova la OMC au fost finalizate (HGRM nr. 173 din 28.02.2001), și în același an Moldova a fost acceptată ca membru cu drepturi depline în OMC. Concomitent, în conformitate cu angajamentele respective, a fost adoptată *Legea despre certificare* (nr.652-XIV din 28.10.1999), care stabilește bazele legislative ale certificării, inclusiv prevede crearea condițiilor de activitate a agenților pe piață.

În contextul angajamentelor față de OMC, Moldova a stabilit bazele legislative ale înlăturării barierelor tehnice în comerț și în procesul elaborării, adoptării și aplicării reglementărilor tehnice, standardelor și procedurilor de apreciere a calității (*Legea privind barierele tehnice în comerț* nr.866-XIV din 10.03.2000). Reglementările tehnice, se menționează în document, nu trebuie să poarte un caracter mai restrictiv pentru comerț decât este necesar pentru asigurarea securității naționale, protecția sănătății și a securității oamenilor, lumii animale și vegetale, a mediului înconjurător.

În 1997 Moldova a aderat la *Statutul Comisiei Codex Alimentarius* (HPRM nr.1342 –XIII din 8.10.1997). Devenind membru al acestei Comisii, Republica Moldova și-a asumat angajamentul să asigure protecția sănătății consumatorilor, să contribuie la comerțul internațional și să aproximeze cerințele naționale față de produsele alimentare la normele internaționale prevăzute de *Codex Alimentarius*. Aceste măsuri erau prevăzute în calitate de măsuri prioritare pentru facilitarea intrării Republicii Moldova în OMC.

În scopul colaborării cu Comisia Codex Alimentarius Guvernul a creat *Comitetul național Codex Alimentarius* (CNCA) cu statut de organ consultativ (HGRM nr. 866 din 21.09.1999).

Regulamentul privind CNCA (HGRM nr. 419 din 03.05.2000) prevede că una din obiectivele de bază ale acestei Comisii este protecția sănătății consumatorului din punct de vedere alimentar, simplificarea comerțului internațional prin înlăturarea barierelor și asigurarea relațiilor de parteneriat în comerț.

În scopul prevenirii răspândirii și importului de dăunători ai plantelor și a altor produse alimentare, dar și pentru aplicarea măsurilor corespunzătoare de control al lor, Republica Moldova a aderat la *Convenția privind Protecția Plantelor* (Legea nr. 926-XIV din 13.04.2000). *Legea cu privire la ratificarea Convenției privind protecția plantelor* prevede organizarea inspecției de stat în domeniul carantinei fitosanitare și va asigura prezentarea intereselor Republicii Moldova în Convenția privind Protecția Plantelor a Organizației Mondiale a Produselor Alimentare și Agriculturii (FAO).

Prevalarea importurilor în balanța comerțului exterior al țării, precum și cota înaltă de produse alimentare importate, obligă Guvernul să întreprindă toate măsurile pentru protejarea consumatorului de eventualele consecințe negative rezultate de pe urma consumului produselor alimentare, obținute prin utilizarea OMG.

Protecția consumatorilor

În acest context trebuie menționată *Legea privind protecția consumatorilor* (nr. 105-XV din 13.03.2003), intrată în vigoare la 27.10.2003, substituind legea analogică precedentă (nr. 1453-XII din 25.05.1993).

În conformitate cu această lege, sunt considerate inofensive produsele și serviciile, ce nu prezintă risc pentru viața, sănătatea, ereditatea și bunurile consumatorilor sau mediul înconjurător. Legea interzice producerea, depozitarea, introducerea pe piață și comercializarea produselor, prestarea serviciilor, care nu corespund cerințelor obligatorii, stabilite în documentele normative, sau care în condiții normale de utilizare pot să supună riscului viața, sănătatea, ereditatea și siguranța consumatorilor.

Pentru punerea în aplicare a acestei legi Guvernul a adoptat *Hotărârea despre intensificarea măsurilor de protecție a consumatorilor* (nr. 1297 din 27.11.2001). În acest document se stipulează că în contractele de import a produselor destinate comercializării pe piața internă trebuie să se prevadă în mod obligatoriu indici concreți de calitate și siguranță corespunzătoare a produsului sau referințe la standarde naționale sanitare și tehnice și reglementări, care stabilesc cerințe obligatorii în privința produsului concret. Deși hotărârea menționată nu conține prevederi directe despre OMG, prevederile ei permit stabilirea controlului asupra utilizării OMG sau a produselor, obținute pe baza lor.

Cu același scop Guvernul a aprobat și *Hotărârea privind crearea rețelei naționale de monitoring și control de laborator a poluării mediului înconjurător cu agenți bacterieni (biologici)* (nr. 477 din 19.05.2000). Funcția de bază a rețelei de control constă în stabilirea poluării cu agenți bacterieni, realizarea controlului în laborator, expertizei produselor alimentare, materiei prime alimentare, furajului și apei, eliberarea avizelor despre posibilitatea lor pentru utilizare și consum.

Pentru extinderea spectrului măsurilor de protecție a consumatorilor, inclusiv și în cazul utilizării produselor modificate genetic, Guvernul a ordonat Ministerului Sănătății (MS) să elaboreze și să aprobe normele sanitare de etichetare a produselor alimentare modificate genetic (HGRM nr. 996 din 20.08.2003).

Sectorul fitosanitar

Pentru a asigura securitatea biologică a Republicii Moldova este foarte important de a stabili reguli clare de producere și control al utilizării semințelor. *Legea despre semințe* (nr. 659-XIV din 29.10.1999) stabilește bazele juridice, economice și organizaționale la producerea, controlul calității, comercializarea și utilizarea semințelor de plante agricole și reglementează relațiile legale dintre organele de stat, producătorii și consumatorii de semințe.

Legea prevede, că implementarea politicii de stat și reglementarea de stat în domeniul semințelor se efectuează de către *Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare* (MAIA) și *Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante* (CSÎSP) de pe lângă acesta, *Inspectoratul de Stat pentru Semințe* (ISS) și alte organe și instituții de stat conform competențelor.

Legea permite producerea, comercializarea, utilizarea și importul semințelor de plante numai a soiurilor, care sunt înscrise în *Registrul Soiurilor de Plante al Republicii Moldova* (RSP). Este interzisă utilizarea (însămânțarea) ca material semincer și comercializarea semințelor, calitatea cărora nu este verificată și certificată conform procedurii stabilite.

Toate relațiile, care apar în procesul creării, utilizării și protecției legale a soiurilor de plante sunt reglementate de *Legea privind protecția soiurilor de plante* (nr. 915-XIII din 11.07.1996). Organele, care implementează politica de stat în domeniul protecției legale și utilizării soiurilor în Republica Moldova: *Consiliul Național pentru Soiurile de Plante* (CNSP), *Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante* (CSÎSP) și *Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală* (AGEPI).

Condițiile generale și particulare de producere și comercializare a materialului reproductiv și săditor a culturilor pomicole sunt reglementate de *Legea cu privire la pomicultura* (nr. 728-XIII din 06.02.1996). Reglementările sunt puse în sarcina MAIA.

Pentru desfășurarea activității în domeniul dat este necesară obținerea licenței. Controlul și certificarea materialului săditor este efectuat de către ISS. Importul materialului săditor se permite numai în cazul deținerii certificatului fitosanitar, eliberat de organele de carantină fitosanitară a țării exportatoare și autorizațiilor din partea MAIA și

Inspectoratul de Stat pentru Carantină Fitosanitară (ISCF) constituit de Guvern (HGRM nr. 697 din 10.10.1995) întru îndeplinirea prevederilor *Legii cu privire la carantina fitosanitară* (nr. 506-XIII din 22.06.1995), în virtutea atribuțiilor, trebuie să asigure controlul în vederea contracarării pătrunderii a OMG pe teritoriul Republicii Moldovei. Sistemul măsurilor de stat privind carantina fitosanitară externă și internă este îndreptat, în particular, către protecția teritoriului Republicii Moldova de intrarea sau introducerea din alte state a buruienilor, care pot pricinui daune considerabile economiei naționale și biodiversității.

În contextul măsurilor de protecție a sănătății consumatorilor, cât și în scopul asigurării sistemului de control de stat asupra achizițiilor de import, testare și utilizare a mijloacelor biologice de luptă cu dăunătorii, bolile și buruienile, dar și a celor ce stimulează dezvoltarea plantelor, Guvernul a creat *Consiliul Interdepartamental pentru Aprobarea Produselor de Uz Fitosanitar și al Fertilizanților* (HGRM nr.897 din 08.12.1994). Concomitent, pe lângă Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a fost creat *Centrul de Stat pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și al Fertilizanților*.

Legea privind protecția plantelor (nr. 612-XIV din 1.10.1999) stabilește bazele legislative, economice și organizaționale ale protecției plantelor pe teritoriul Republicii Moldova. Organizarea și coordonarea lucrărilor în domeniul protecției plantelor se efectuează de către *Inspectoratul de Stat pentru Protecția Plantelor* (ISPP), Centrul de stat pentru atestarea și omologarea produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților și Consiliul republican interdepartamental pentru aprobarea produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților pentru asigurarea măsurilor de protecție a sănătății consumatorului și în scopul asigurării controlului de stat de achiziție, de import, testare și utilizare a mijloacelor biologice de luptă cu dăunătorii, bolile și buruienile.

Sectorul zootehnic

În conformitate cu *Legea zootehniei* (nr. 412-XIV din 27.05.1999), elaborarea și aplicarea biotehnologiilor în zootehnie se efectuează de instituții științifice de cercetare, iar aplicarea lor este pusă sub controlul instituțiilor specializate numai după aprobările corespunzătoare.

Coordonarea activității de îmbunătățire a raselor de animale este atribuită MAIA. Pentru îmbunătățirea potențialului genetic și ridicării productivității zonale a raselor de animale sunt create oficii specializate. Materialele importate pot fi utilizate în scopuri de reproducție numai după aprobarea lor de către instituțiile științifice de profil și zonare din Republica Moldova. Controlul de stat în zootehnie este efectuat de *Inspectoratul Veterinar de Stat*.

Sectorul farmaceutic

Un alt factor de risc în securitatea biologică îl prezintă substanțele biologic-active obținute prin utilizarea biotehnologiilor, utilizate în producerea și prepararea medicamentelor. Astfel de substanțe cad sub incidența *Legii cu privire la medicamente* (nr. 1409-XIII din 17.12.1997). Deși prevederile legii nu se referă la aditivi alimentari și componente nutritive pentru animale, MS are dreptul să le treacă sub incidența prezentei legi, în cazul în care acestea posedă unele proprietăți biologic-active sau manifestă efecte secundare asupra organismului uman.

MS efectuează expertiza, aprobarea, înregistrarea medicamentelor, publicarea și completarea *Registrului de stat al medicamentelor (RSM)*, precum și controlul, supravegherea calității și efectelor secundare ale medicamentelor. Serviciul de studiu al efectelor secundare manifestate de medicamente este parte integrantă a sistemului de stat de control, desfășurat de MS.

Sectorul sanitaro-epidemiologic

Bunăstarea sanitaro-epidemiologică a populației reprezintă un astfel de nivel al sănătății populației și mediului de trai al ei, în care lipsesc acțiunile dăunătoare și ostile omului și se asigură condițiile favorabile de viață. *Legea privind asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației* (nr. 1513-XII din 16.06.1993) stabilește cadrul legislativ de activități legate de prevenirea (profilaxia), descoperirea și combaterea contravențiilor în domeniul asigurării bunăstării sanitaro-epidemiologice a populației.

Cu acest context legea prevede utilizarea substanțelor biologice de protecție a plantelor, stimulatorilor creșterii plantelor și animalelor numai după efectuarea evaluării toxicologo-igienice și cu autorizația organelor *Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (CNȘPMP)*. Avizul sanitaro-epidemiologic sau certificatul igienic este necesar la producerea, utilizarea și comercializarea produselor alimentare, aditivilor alimentari, aplicarea tehnologiilor de producere. În baza ordinului organelor administrației locale, instituțiile științifice de cercetare și altele în limita competențelor sale, efectuează expertize și consultații speciale cu privire la evaluarea efectului factorilor de mediu asupra sănătății umane.

Pentru prima dată substanțele biologice utilizate și preparatele produse pe baza acestora, sistemele de diagnoză bacteriologică, ce prezintă un pericol potențial pentru viața și sănătatea omului, sunt supuse înregistrării obligatorii de stat. Supravegherea sanitaro-epidemiologică se efectuează de către CNȘPMP al MS.

Bunăstarea sanitaro-epidemiologică este unul din componentele drepturilor constituționale ale omului la ocrotirea sănătății. În conformitate cu *Legea privind ocrotirea sănătății* (nr. 411-XIII din 28.03.1995), dreptul la ocrotirea sănătății se asigură prin conservarea fondului genetic al țării, prin prevenirea maladiilor și susținerea bunăstării ecologice a mediului înconjurător, prin cercetări fundamentale și aplicative pe probleme legate de situația fondului genetic în dependență de situația ecologică.

Securitatea produselor alimentare

Protecția intereselor consumatorilor și a statului, care se manifestă prin asigurarea calității produselor și serviciilor, al inofensivității lor pentru viața și sănătatea oamenilor, precum și pentru mediul înconjurător, constituie subiectul de bază al *Legii cu privire la standardizare* (nr. 590-XIII din 22.09.1995).

În același timp se cere ca măsurile întreprinse pentru atingerea scopurilor menționate să nu lezeze drepturile țărilor în ceea ce privește comerțul internațional.

Controlul și supravegherea de stat asupra respectării cerințelor documentelor normative cu privire la standardizare se efectuează de organul național pentru standardizare *Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă* (CNȘPMP). În acest context este foarte importantă asigurarea uniformității măsurilor de control. Relațiile din acest domeniu sunt reglementate de *Legea cu privire la metrologie* (nr. 647-XIII din 17.11.1995). Controlul și supravegherea metrologică de stat se aplică în multe domenii, inclusiv în ocrotirea sănătății, medicamentelor, produselor alimentare, protecției mediului.

În scopul implementării eficiente în Moldova a Programului Securității Alimentare a Comisiei Europene Guvernul a format *Comitetul de monitorizare și evaluare a acestui Program* (HGRM nr. 657 din 27.05.2002). Comitetul e împuternicit să prezinte Comisiei Europene propuneri privind alocarea surselor financiare și efectuarea controlului privind utilizarea surselor alocate, să supravegheze și să determine sferile și sectoarele de atragere a asistenței tehnice, să efectueze analiza mersului implementării reformelor în corespundere cu condițiile indicate în memorandumul de înțelegere reciprocă.

Ținând cont de însemnătatea sectorului agroalimentar pentru economia țării, dar și în scopul stabilirii locului propriu pe piața internațională agroalimentară, Guvernul a aprobat *Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate* (HGRM nr. 863 din 21.08.2000). În acest document se stipulează excluderea aplicării ingineriei genetice în producerea produselor ecologice agricole.

Reglementările de import-export. Organizația Mondială a Comerțului

Reieșind din necesitatea adoptării măsurilor urgente de îmbunătățire a situației în domeniul comerțului extern și integrării economiei țării în sistemul mondial de comerț, Guvernul a aprobat *Lista măsurilor de îndeplinire a angajamentelor Republicii Moldova față de Organizația Mondială a Comerțului (OMC)* (HGRM nr. 1035 din 16.10.2000). Ministerul Economiei a fost desemnat în calitate de organ de coordonare a activității ministerelor și departamentelor în problema aderării la OMC. În februarie 2001 tratativele de pregătire pentru intrarea RM în OMC au fost finalizate (HGRM nr. 173 din 28.02.2001), iar în mai al aceluiași an Moldova a fost primită în rândurile acestei organizații.

Concomitent, în conformitate cu angajamentele respective, a fost adoptată *Legea despre certificare* (nr. 652-XIV din 28.10.1999), care stabilește bazele legislative ale certificării produselor, utilajului, proceselor, tehnologiilor, asigurării programate a tehnicii computerizate, a sistemului calității și prestării serviciilor.

Certificarea se efectuează pentru a crea condiții legale de activitate a agenților pe piața Republicii Moldova, dar și a integrării lor în comerțul mondial, a asigurării securității naționale, a protecției vieții, sănătății și bunurilor consumatorilor, a protecției mediului, a confirmării indicilor calității la produsele realizate.

În contextul angajamentelor față de OMC Moldova a stabilit bazele legislative ale înlăturării barierelor tehnice în comerț și în procesul elaborării, adoptării și aplicării reglementărilor tehnice, standardelor și procedurilor de apreciere a calității (*Legea privind barierele tehnice în comerț* nr. 866-XIV din 10.03.2000). Sub barierele tehnice în comerț se subînțeleg deosebirile în cerințele naționale și cele utilizate în practica internațională, inclusiv a reglementărilor tehnice, standardelor și procedurilor de apreciere a corespunderii sau ignorarea lor, fapt ce duce la cheltuieli suplimentare, comparativ cu procedurile obișnuite comerciale pentru realizarea mărfurilor pe piața internă și externă.

Se interzice ca reglementările tehnice să poarte un caracter mai dur pentru comerț decât este necesar pentru asigurarea securității naționale, protecției sănătății și securității oamenilor, protecției lumii animale și vegetale, protecției mediului înconjurător.

Legile menționate mai sus conțin într-o măsură sau alta reglementări referitoare la acțiunile indirecte ale activităților agricole și de altă natură asupra mediului și sănătății umane, care pot duce la slăbirea securității biologice a țării și, ca rezultat, la înrăutățirea bunăstării ecologice a mediului de trai al populației.

Licențiere

Eliberarea licențelor pentru diferite genuri de activitate este atribuită *Camerei de Licențiere*. *Legea privind licențierea unor genuri de activitate* Nr.451-XV din 30.07.2001 (M.O. nr. 108-109 din 06.09.2001) identifică 57 de activități supuse licențierii, inclusiv sunt supuse procedurii de autorizare activitățile legate de:

- fabricarea și (sau) comercializarea angro a materialului de înmulțire săditor și semincer;
- creșterea vitelor de prăsilă, producerea pentru comercializare a materialului biologic de cabaline, bovine, porcine, ovine, a materialului biologic avicol și piscicol;
- activitatea farmaceutică veterinară și (sau) asistența veterinară, cu excepția activității desfășurate de serviciul veterinar de stat;
- importul și (sau) comercializarea preparatelor chimice și biologice pentru protecția plantelor și a stimulatoarelor de creștere a plantelor;
- activitatea farmaceutică (inclusiv cu folosirea preparatelor narcotice și a substanțelor psihotrope)
- activitatea în domeniul geneticii și microbiologiei.

Conform actelor nominalizate persoanele juridice care practică activități atribuite la clasele III și IV de risc pot obține autorizația de practicare a activităților numai în cazul în care ele dispun de licență eliberată de *Camera de Licențiere* conform *Legii privind securitatea biologică* și *Legii privind licențierea*.

3. SISTEMUL DE AUTORIZARE A NOTIFICĂRILOR

3.1. SISTEMUL NAȚIONAL DE REGLEMENTARE ȘI MONITORIZARE A ACTIVITĂȚILOR CE ȚIN DE UTILIZAREA OGM

Genuri de activitate

Sistemul de reglementare și monitorizare a activităților ce țin de OMG este stipulat în *Legea privind securitatea biologică și Regulamentul privind autorizarea activităților legate de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic*.

Sunt supuse procedurii de autorizare activitățile legate de:

- a) obținerea, multiplicarea, testarea și utilizarea în condiții izolate, pentru diferite scopuri, a microorganismelor, a plantelor și animalelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne;
- b) introducerea deliberată în mediu și introducerea pe piață a organismelor modificate genetic prin tehnicile biotehnologiei moderne, inclusiv a oricărei structuri vii capabile să reproducă un organism, cum sunt semințele, bulbii, butașii, polenul, sporii și altele asemenea;
- c) eliberarea neintenționată în mediu a organismelor modificate genetic;
- d) introducerea deliberată în mediu și introducerea pe piață a produselor procesate care conțin organisme modificate genetic și/sau componente nevii din organisme vii modificate genetic în stare neprelucrată sau procesate;
- e) toate felurile de cercetări ale organismelor modificate genetic, inclusiv cercetări de laborator, clinice, de câmp, de experimentare în producție;
- f) operațiile deliberate de import/export cu organisme modificate genetic și cu produse rezultate din astfel de organisme;
- g) depozitarea, înhumarea, nimicirea organismelor modificate genetic și/sau a produselor rezultate din astfel de organisme;
- h) folosirea deșeurilor rezultate din utilizarea tehnicilor biotehnologiei moderne.

Procedurile de autorizare

Pentru a obține autorizația activităților ce țin de utilizarea în condiții izolate, introducerea deliberată în mediu și pe piață notificatorul prezintă Comisiei naționale un set de documente:

- a) cererea prin care persoanele juridice comunică denumirea și forma lor organizatorico-juridică, adresa juridică (sediul) și codul fiscal, persoanele fizice comunică numele și prenumele, datele din pașaport sau buletinul de identitate și codul fiscal, se indică și genurile de activitate pentru care se solicită autorizarea;
- b) o notificare specifică fiecărui gen de activitate;
- c) studiul de evaluare a riscurilor asupra mediului împreună cu referințe bibliografice și indicații privind metodele utilizate;
- d) rezumatul dosarului.

După înregistrarea notificării, Comisia națională informează și consultă publicul, solicită avizele autorităților centrale pentru mediu, economie, agricultură și industria alimentară, sănătate și protecția consumatorilor. Concomitent transmite dosarul unei instituții științifice competente pentru evaluarea riscurilor. În baza datelor acumulate, Comisia națională decide eliberarea autorizației sau respingerea solicitării printr-un răspuns argumentat.

Comisia națională în termen de 90 de zile de la confirmarea primirii notificării ia una din următoarele decizii:

- se autorizează activitatea propusă;
- se interzice activitatea propusă;

- se cere o informație suplimentară;
- termenul de luare a deciziei se prelungește pe perioada necesară evaluării informațiilor suplimentare.

3.2. CADRUL INSTITUȚIONAL RELATAT LA SECURITATEA BIOLOGICĂ

Cadrul instituțional de biosecuritate

În conformitate cu angajamentele stipulate în *Protocolul de la Cartagena și Legea cu privire la securitatea biologică*, Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale a fost desemnat ca instituție responsabilă pentru implementarea prevederilor acestora.

Pentru punerea în aplicare a dispozițiilor Legii privind securitatea biologică, la nivel național a fost creat un cadru instituțional format din:

- *Comisia Națională pentru Securitatea Biologică*;
- *Punctul focal național* al Protocolului de la Cartagena privind biosecuritatea;
- Organizațiile științifice competente;
- Secții/direcții și specialiști care activează în cadrul ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale, Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerului Sănătății, departamentelor, agențiilor și a altor structuri guvernamentale care au responsabilități în domeniile reglementate de această lege.

Comisia Națională pentru Securitate Biologică funcționează ca organism interdepartamental și este constituită din 14 membri, dintre care:

- 2 membri din cadrul autorității centrale pentru mediu, care exercită funcția de președinte și, respectiv, de secretar al Comisiei naționale;
- 4 membri din cadrul Academiei de Științe a Moldovei;
- 3 membri din cadrul altor instituții științifice și universitare cu profil biologic și medical;
- câte un membru din partea autorității centrale pentru economie, agricultură și industria alimentară, sănătate, standardizare și metrologie și a organizațiilor neguvernamentale de mediu.

În calitate de Punct focal național este desemnată autoritatea centrală pentru mediu, care are menirea să asigure îndeplinirea, la nivel național, a responsabilităților ce decurg din dispozițiile actelor juridice internaționale referitoare la implementarea măsurilor de securitate biologică legate de utilizarea organismelor modificate genetic.

Centrul pentru Securitatea Biologică este creat cu scopul de evaluare a riscurilor asupra sănătății populației și a mediului, testării organismelor modificate genetic și a produselor rezultate din astfel de organisme, monitorizării activităților respective.

Autoritățile publice centrale

Sistemul autorităților publice în Republica Moldova este stabilit prin Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 și Legea Republicii Moldova despre Guvern nr.64-XII din 31.05.1990.

Parlamentul Republicii Moldova adoptă legile, asigură unitatea reglementării legislative pe întreg teritoriul țării, aprobă direcțiile principale ale politicii interne și externe ale țării inclusiv și în domeniul securității biologice, organizează și dirijează activitatea Comisiei pentru ecologie și dezvoltarea teritoriului. Parlamentul exercită controlul asupra activității organelor executive, ratifică tratatele internaționale semnate de Republica Moldova, aprobă bugetul de stat și exercită controlul îndeplinirii lui, organizează studiul și audierile tuturor problemelor ce țin de interes național. Dreptul la inițiativă legislativă le aparține deputaților Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Adunării Populare a Găgăuz-Yeri.

Președintele Republicii Moldova, ca șef al statului, este garantul suveranității, independenței naționale și unității teritoriale a țării, semnează din numele Republicii Moldova tratatele internaționale, prezintă anual în Parlament interpelări în problemele de interes statal inclusiv și a biosecurității. Președintele promulgă legile după adoptarea lor de către Parlament.

Guvernul Republicii Moldova asigură promovarea politicii interne și externe a statului și dirijează activitatea organelor de administrare publică. Într-o exercitare a funcțiilor sale Guvernul elaborează un program de activitate, care este adoptat de Parlament. În domeniul securității ecologice și sănătății populației Guvernul are următoarele funcții:

- organizează politica de stat și întreprinde măsuri de protecție și utilizare rațională a resurselor naturale, păstrarea echilibrului biologic și asigurarea regenerării tuturor sistemelor biologice exercitând controlul de stat în domeniu dat;
- organizează politica de stat pe problemele protecției sănătății populației, întreprinde măsuri de asigurare a populației cu produse alimentare, medicamente și prestări, asigură protecția drepturilor consumatorilor;
- organizează politica de stat în domeniul standardizării, metrologiei, acreditării și certificării produselor, organizează controlul de stat asupra calității lor;
- organizează elaborarea și îndeplinirea concepțiilor, strategiilor și programelor naționale, elaborarea și implementarea normelor tehnice și a altor acte normative de standardizare, organizează și coordonează controlul de stat și supravegherea normelor de standardizare;
- asigură respectarea și îndeplinirea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Organele centrale de resort

Organele centrale de resort ale statului sunt ministerele. În prezent în republică activează 15 ministere. Ele implementează politica Guvernului în baza legilor și asigură politica în domeniile de competență, purtând responsabilitatea pentru activitatea respectivă. Pentru conducerea și controlul activității în domeniile ce nu țin de activitatea ministerelor, Parlamentul la propunerea prim-ministrului formează pe lângă Guvern departamente. În prezent în Republica Moldova activează 15 departamente. Pentru exercitarea controlului asupra îndeplinirii legilor, hotărârilor și altor acte normative ale Parlamentului, Guvernului și Președinției Guvernul formează servicii și inspecții de stat. Departamentele, serviciile de stat și inspecțiile, în limitele competențelor elaborează actele normative în domeniile de competență.

Guvernul poate forma comisii permanente sau cu o acțiune limitată și consilii pentru studiul problemelor și elaborarea deciziilor în diverse situații ale dezvoltării social-economice a țării, inclusiv și cele ce țin de domeniul securității biologice.

Autoritatea centrală de stat pentru mediu și resurse naturale este *Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale* (MERN) care poartă responsabilitatea pentru:

- a) elaborarea și realizarea politicilor și strategiilor din domeniul mediului și resurselor naturale;
- b) elaborarea proiectelor, actelor normative, standardelor, normelor, altor documente regulatorii;
- c) implementarea la nivel național și local a managementului de mediu și resurse naturale, efectuarea monitoringului și controlului;
- d) elaborarea împreună cu instituțiile interesate a strategiilor și a măsurilor de protecție a biodiversității;
- e) adoptarea măsurilor de dirijare și control pentru asigurarea securității ecologice și biologice a țării;
- f) inspecția de mediu;
- g) pregătirea rapoartelor privind calitatea și starea factorilor de mediu;
- h) cooperarea internațională și îndeplinirea angajamentelor internaționale din domeniu.

Ministerul Sănătății (MS) e organul central pentru sănătate și poartă responsabilitatea pentru:

- a. asigurarea calității sănătății publice și acordarea întregului spectru de servicii medicale,
- b. elaborarea politicii și programelor, proiectelor de acte legislative și normative, standarde, privind sănătatea umană și situația sanitaro-epidemiologică,
- c. implementarea managementului sănătății umane și al activității sanitaro-epidemiologice, efectuarea controlului și monitoringului sanitar.

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) e organul central de stat pentru agricultură și industria alimentară și poartă responsabilitatea pentru:

- (1) monitoringul sectorial, controlul respectării legislației și standardelor ce țin de utilizarea și managementul pesticidelor și îngrășămintelor chimice,
- (2) testarea substanțelor chimice și biologice și eliberarea autorizațiilor de import/export ale pesticidelor și îngrășămintelor, cât și ținerea Registrului lor,
- (3) analiza și controlul calității pesticidelor și îngrășămintelor și monitoringului lor în sol, nutrețuri și în produse agricole,
- (4) asigurarea securității alimentare a populației privind calitatea, cantitatea și accesibilitatea produselor agricole,
- (5) supravegherea corespunderii produselor agricole certificate în domeniul agriculturii și industriei alimentare la cerințele actelor normative în vigoare,
- (6) asigurarea respectării restricțiilor ecologice în sectoarele agrar și agroindustrial și a.

Camera de Licențiere (CL) e creată pe lângă Guvern și este organul central ce asigură reglementările de stat în domeniul licențierii. De comun cu alte organe centrale de resort, stabilește condițiile licențierii în domeniile vizate, adoptă decizii privind eliberarea licențelor sau refuzul eliberării lor, înfăptuiește în comun cu aceste organe de resort controlul îndeplinirii de către beneficiar a condițiilor de licențiere.

Organele administrației publice locale

La baza funcționării organelor administrației publice locale stau următoarele principii: autonomia locală, descentralizarea serviciilor sociale, eligibilitatea organelor de administrare publică locală și consultarea cu populația în problemele de interes local. Autonomia se referă nu numai la activitatea și organizarea acestor organe, dar și la gestiunea problemelor de interes local. Aplicarea principiilor sus- indicate nu afectează caracterul unitar al statului.

În domeniul protecției mediului și gestiunii resurselor naturale organele administrației publice locale poartă responsabilitatea pentru:

- (1) asigurarea respectării standardelor și legilor aplicate la nivel local,
- (2) coordonarea cu MERN a limitelor de utilizare a resurselor naturale locale,
- (3) elaborarea programelor locale de protecție a mediului și gestiune a resurselor naturale,
- (4) asigurarea transparenței și informării oportune, veridice a populației privind calitatea și starea factorilor de mediu.

3.3. DREPTURILE PROPRIETĂȚII INTELECTUALE

Protecția drepturilor consumatorilor în domeniul producerii, utilizării și comercializării semințelor și materialului săditor

Organele care realizează politica statului în domeniul protecției juridice și utilizării soiurilor în Republica Moldova sunt: *Consiliul Național pentru Soiurile de Plante (CNSP)*, *Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante (CSÎSP)* și *Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI)*.

Consiliul este organul principal care stabilește politica statului în domeniul omologării soiurilor noi. Deciziile Consiliului constituie temeiul pentru autorizarea utilizării acestor soiuri în Republica Moldova. Comisia de Stat este organul de lucru al Consiliului și organul de expertiză al Agenției,

care efectuează încercarea noilor soiuri în vederea determinării utilității economice și corespunderii lor condițiilor de brevetabilitate. Comisia de Stat ține *Registrul soiurilor de plante*. Încercarea soiului nou la distinctivitate, omogenitate și stabilitate se efectuează de Comisia de Stat în cadrul cerințelor și sectoarelor sale de încercare a soiurilor, stațiunilor experimentale și instituțiilor, laboratoarelor și serviciilor specializate, conform metodologiilor și standardelor internaționale. Soiurile urmează să fie utilizate în procesul de producție numai respectând prevederile legale în acest aspect și dispunând de certificatul eliberat de Comisia de Stat după efectuarea încercării de stat a soiului și înscrierea acestuia în Registrul soiurilor de plante. Soiurile, hibridii, liniile de culturi agricole și ale altor plante de selecție autohtonă și străină, trec în mod obligatoriu încercarea de stat pe teritoriul Moldovei. Încercarea de stat a soiurilor se desfășoară de către Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante.

Comisia de Stat își desfășoară activitatea întru asigurarea funcționării Legii privind protecția soiurilor de plante și conform metodelor aprobate de către *Convenția privind Protecția Soiurilor de Plante* (UPOV).

Consiliul Național pentru Soiurile de Plante este organul de stat care promovează politica statului în domeniul aprecierii și stabilirii asortimentului de plante, autorizează utilizarea și asigură protecția soiurilor indiferent de proveniența acestora. Întru soluționarea chestiunilor ce țin de activitatea sa, Consiliul dispune de un organ de lucru – CSÎSP și conlucrează cu Agenția și Inspectoratul Republican de Stat pentru Semințe.

Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) efectuează încercarea soiurilor noi de plante în vederea determinării utilității economice și corespunderii lor condițiilor de brevetabilitate, prevăzute de *Legea privind protecția soiurilor de plante*.

Agenții economici licențiați în producerea și comercializarea semințelor, incluși în *Rgistrul producătorilor de semințe*, sunt obligați:

- (1) să respecte reglementările tehnologiei de producere, prelucrare, condițiile de ambalare, păstrare, transportare și comercializare a semințelor, în conformitate cu normele tehnice și instrucțiunile în vigoare;
- (2) să țină evidența sectoarelor semincere, a condițiilor de producere, prelucrare, păstrare și comercializare a semințelor;
- (3) să comercializeze semințe ale căror calități de soi și culturale, să corespundă standardelor în vigoare.

Agenții economici licențiați în producerea și comercializarea semințelor poartă răspundere, în conformitate cu legislația, pentru calitatea și autenticitatea semințelor și sunt obligați să repare prejudiciul cauzat beneficiarilor.

Protecția drepturilor consumatorilor în domeniul produselor alimentare

Inspectoratul de Stat pentru Produsele Cerealiere și de Panificație este organul care exercită controlul asupra calității cerealelor, produselor derivate, semințelor culturilor oleaginoase și leguminoase, materiei prime pentru producerea nutrețurilor și nutrețurilor combinate, produselor cerealiere din resursele și rezervele de stat, calității pâinii, produselor de panificație și pastelor făinoase, la toate întreprinderile și organizațiile, indiferent de apartenența lor departamentală și forma de proprietate și activează pe lângă Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

4. MONITORINGUL ȘI INSPECȚIA

Monitoringul

Monitoringul activităților ce țin de OMG este pus în sarcina Comisiei Naționale pentru Securitatea Biologică. Legislația națională nu specifică care sunt organele de control abilitate cu funcțiile de inspecție și control ale activităților legate de organismele modificate genetic. Obiectivul, regulile generale și procedura de elaborare a planului de monitoring sunt stipulate în Anexa nr. 5² a *Regulamentului privind autorizarea activităților legate de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic*.

Cu toate că la momentul actual nu a fost înregistrată nici o solicitare de eliberare a autorizației legate de OMG, organele de resort din Republica Moldova întreprind unele măsuri în această ordine de idei. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a elaborat *Regulamentul cu privire la importul și exportul de semințe și material săditor* aprobat prin HGRM nr. 360 din 27.03.02.

Organele de autorizare, control și monitorizare

Pentru îndeplinirea funcțiilor de bază și controlul activităților în domeniile ce au tangențe directe sau indirecte cu problemele OMG, pe lângă autoritățile publice centrale sunt create structuri consolidate.

Pe lângă Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale activează *Comisia Națională pentru Securitatea Biologică* care este organul central abilitat cu funcțiile de promovare a politicii statului în domeniul securității biologice, autorizarea și monitoringul din acest domeniu. Activitatea de secretariat al Comisiei este asigurată de MERN.

Consiliul Național pentru Soiurile de Plante (CNSP) este organul care asigură politica de stat în domeniul aprecierii și stabilirii sortimentului de plante, autorizează utilizarea și asigură protecția soiurilor. CNSP coordonează activitatea sa cu MAIA. Pentru soluționarea problemelor ce țin de domeniul dat au fost instituite *Comisia de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante* și *Inspectoratul de Stat pentru Semințe*. Pentru îndeplinirea funcțiilor sale CNSP este în drept să ceară de la aceste organe, alte servicii ale MAIA documentația necesară pentru soluționarea problemelor ce țin de competența sa.

Pentru adoptarea deciziilor privind problemele OMG în diverse sectoare acționează câteva organe consultative.

Consiliul Interdepartamental pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și al Fertilizanților (CIAOPUFF) are ca scop crearea asortimentului noilor metode efective de protecție a plantelor, asigurarea controlului de stat de achiziții pentru import, testare și utilizare a mijloacelor chimice și biologice de luptă contra dăunătorilor, bolilor și buruienilor, cât și a reglatorilor de creștere a plantelor. Consiliul adoptă decizii preventive privind aprobarea sau refuzul în efectuarea noilor mijloace de protecție a plantelor, interdicțiile de utilizare a acestor mijloace în cazul depistării unor particularități toxico-igienice periculoase pentru organismul uman, animale și mediu.

Comitetul Național Codex Alimentarius (CNCA) are statut de organ consultativ privind problemele unificării cerințelor de calitate și securitate a rulajului alimentar și propagandei principiilor unei alimentații sănătoase în corespundere cu recomandările Comisiei Codex Alimentarius.

Inspectoratul de Stat pentru Semințe (ISS) este organul de stat împuternicit cu dreptul de a efectua controlul semincer și certificarea semințelor și activează în cadrul MAIA.

Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (CNȘPMP) este creat pe lângă MS și abilitat cu funcții de supraveghere sanitaro-epidemiologică și informarea permanentă a populației privind situația sanitaro-epidemiologică și igienică.

Inspectoratul de Stat pentru Carantină Fitosanitară (ISCF) este organul abilitat cu funcții de efectuare a măsurilor de carantină fitosanitară externă și internă, organizare a depistării, localizării și lichidării dăunătorilor, focarelor de boli ale plantelor, organizare a controlului de stat în domeniul fitosanitar.

Centrul de Stat pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și al Fertilizanților (CSAOPUFF) este abilitat cu funcții de organizare a testărilor și aprobarea noilor mijloace și preparate și activează în cadrul MAIA.

5. POTENȚIALUL DE CERCETARE-DEZVOLTARE ÎN DOMENIUL BIOTEHNOLOGIILOR

Capacitățile instituționale în domeniul cercetare-dezvoltare

Instituțiile de bază din Republica Moldova care efectuează cercetări în domeniul geneticii și biotehnologiilor sunt institutele de cercetare din cadrul *Academiei de Științe a Moldovei* (AȘM):

- *Institutul de genetică*
- *Institutul de fiziologie a plantelor*
- *Institutul de Microbiologie*
- *Institutul de Botanică*
- *Institutul de Zoologie*
- *Institutul de Protecție a Plantelor*

Totodată cercetări științifice în domeniile vizate sunt efectuate și în cadrul instituțiilor de învățământ superior:

- *Universitatea de Stat din Moldova*
- *Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”*
- *Universitatea Agrară de Stat din Moldova*

Domeniile biotehnologiilor care sunt dezvoltate la aceste instituții cuprind:

1. Metodologii și tehnici netradiționale pentru ameliorarea plantelor:
 - cultura de țesuturi;
 - metode de transmitere a materialului genetic prin tehnologia fuzionării protoplasmei sau de acid dezoxiribonucleic (ADN) recombinat;
 - regenerarea de plante pe cale vegetativă.
2. Produse care sunt utilizate ca instrumente în ingineria genetică:
 - vectori (plasmide);
 - gene sau fragmente de gene izolate din plante, virusuri, bacterii sau animale;
 - promotori, actirotori, operatori, secvențe ADN cu funcțiuni specifice;
 - linii de celule (linii de celule înbred) ale plantelor de cultură;
 - părți de plante (material de înmulțire).

Cercetări mai ample în domeniul biologiei moleculare și ingineriei genetice sunt efectuate în laboratoarele *Institutului de Genetică al A.Ș.M.* În Laboratorul Organizarea moleculară a genomului și expresia genelor au fost identificate, izolate și clonate secvențe reglatoare ale promotorilor unor gene ale sistemului reproductiv la unele plante superioare (tomate, porumb, melandrium), stabilită structura primară ale acestor secvențe, identificată omologia lor cu succesiuni de nucleotide a elementelor de reglare la genele altor organisme.

Pentru prima dată a fost stabilită prezența în genomul plantelor din familia Fabacea a unor succesiuni cu omologie înaltă cu elementul genetic mobil En al porumbului.

A fost efectuată sinteza unei gene himere artificiale, producătoare de proteină fluorescentă verde genă marker în embriogeneza zigotică și somatică la plante.

Au fost creați vectorii plasmidici pentru obținerea plantelor transgenice la cartof, precum și primeri oligonucleotidici pentru identificarea moleculară a hepatitei HBV și pentru identificarea moleculară a ADN-ului hepatitei T.T.V în Laboratorul Instabilitatea genomului și inginerie genetică.

În cadrul instituțiilor de cercetare activează un șir de laboratoare și structuri ce întreprind activități ce au tangență cu biotehnologiile noi. Acestea sunt în cadrul:

1. Academiei de Științe a Moldovei:
 - *Institutului de genetică*: Laboratorul Organizarea moleculară a genomului și expresia genelor, Laboratorul Instabilitatea genomului și inginerie genetică, Laboratorul Tehnologii

- netradiționale în ameliorare, Laboratorul Ontogenetică și inginerie celulară, Laboratorul Variabilitate genetică indusă;
- *Institutului de microbiologie*: Laboratorul Enzimologie, Laboratorul Producși microbieni;
 - *Grădinii Botanice (Institut)*: Laboratorul Embriologie și biotehnologie;
 - *Institutului de fiziologie a plantelor*: Laboratorul Biochimia ontogenezei, Laboratorul Structura și ultrastructura celulară;
2. Instituțiilor universitare:
- *Universității de Stat din Moldova*: Catedra biologie vegetală;
 - *Universității Agrare de Stat din Moldova*: Catedra genetica și ameliorarea plantelor;
3. Ministerelor și departamentelor:
- *Departamentului Standardizare și Metrologie*: Laboratorul expertizei genetice;
 - *Institutului Național al Viei și Vinului*: Laboratorul Vinuri spumante;
 - *Institutului de Cercetări Științifice pentru Porumb și Sorg*: Laboratorul de Biochimie, fiziologie și biotehnologie;
 - *Stației Nordice de Proiectări și Prospekțiuni Chimice*: Laboratorul de Încercări;
 - *Institutului de Cercetări pentru Pomicultură*.

Există și o serie de agenți economici care posedă licență pentru activitate în domeniul certificării produselor alimentare, probelor de sol, apă, îngrășăminte minerale, semințelor, produselor agricole; diagnosticării infecțiilor virale și microbiologice în cadrul cărora se pot întâlni elemente biotehnologice. Acestea sunt:

- *Centrul pentru standardizarea și experimentarea calității producției de conserve*, mun. Chișinău;
- *Întreprinderea mixtă moldo-română „Imunotehnomed”*, mun. Chișinău;
- *Societatea de Știință și Producție pe Acțiuni „SPM Grup”*, mun. Chișinău;
- *„Romanța Plus” S.R.L.*, mun. Chișinău.

Educație și pregătirea cadrelor

Instituțiile de baza unde are loc pregătirea cadrelor universitare în aceste domenii relevante securității biologice sunt:

- *Universitatea de Stat din Moldova*;
- *Universitatea Agrară de Stat din Moldova*;
- *Universitate de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” din Moldova*;
- *Universitatea de Ecologie și Științe Socioumane*.

Pregătirea cadrelor postuniversitare pentru acest domeniu se efectuează în special în instituțiile de cercetare din cadrul Academiei de Științe a Moldovei și instituțiilor de cercetare departamentale. În aceste instituții există sistemul de pregătire a cadrelor conform programelor de masterat și doctorat.

Specialitățile principale pentru domeniile respective sunt:

- *Ecologie și protecția mediului*;
- *Biotehnologii industriale*;
- *Zootehnie*;
- *Medicină veterinară*;
- *Biologie*;
- *Ameliorare și genetică*;
- *Protecția plantelor*;
- *Silvicultură și grădini publice*;
- *Biotehnologii agricole*;
- *Drept ecologic*.

6. INFORMAREA ȘI PARTICIPAREA PUBLICULUI LA ADOPTAREA DECIZIILOR

Pentru implementarea participării publicului în pregătirea pentru adoptare a deciziilor în domeniul biosecurității (art. 23 din Protocolul de la Cartagena) în Republica Moldova este creată o bază normativă. În baza datelor cuprinse în notificare, Comisia Națională în conformitate cu HGRM nr. 1153 din 25.09.2003, pp. 29 și 30, în termen de 10 zile din data recepționării notificării, o aduce la cunoștința publicului și îl consultă cu privire la informațiile conținute în ea; ține evidența adresărilor cetățenilor, în aceeași termenii plasează documentele privind notificarea pe pagina WEB a autorității centrale pentru mediu. La luarea deciziilor privind activitatea solicitată, Comisia ține cont de comentariile publicului, care au caracter consultativ și se primesc în termen de 30 de zile din data informării lui. În dependență de comentariile primite, Comisia poate organiza audieri publice privitor la toate aspectele problemelor examinate.

Pentru a implementa în detalii aceste stipulări Ministrul Ecologiei și Resurselor Naturale prin Ordinul 19 din 10.02.2004 cu privire la „Regulamentul privind informarea și consultarea publicului asupra organismelor modificate genetic” a stabilit procedurile, care reglementează accesul publicului la informația cu privire la OMG și mecanismele de influență la procesul discuțiilor și pregătirii deciziilor pentru adoptare.

Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale trebuie să elaboreze și să țină *Registrul publicului interesat*, în care pot fi incluse, la solicitare, orice persoană fizică sau juridică. Lista publicului interesat, stabilită prin Ordinul Ministrului MERN, include, spre exemplu:

- organizațiile neguvernamentale de mediu;
- consumatorii și asociațiile lor;
- medicii și asociațiile lor;
- mass-media;
- comunitatea științifică;
- fermieri și asociațiile fermierilor;
- importatorii de semințe;
- autoritățile publice locale;
- comunitățile locale
- asociațiile profesionale.

Comisia națională informează publicul interesat, prin intermediul rețelei Internet și altor mijloace, referitor la următoarele:

- activitatea presupusă și notificarea în baza căreia va fi luată decizia, cu rezumatul respectiv;
- tipul deciziei luate (decizie privind eliberarea autorizației pentru importul OMG, introducerea deliberată sau plasarea pe piață, utilizarea și locul);
- procedura preconizată de examinare, de oferire a informației publicului, adresa, ordinea și termenele de expediere a comentariilor și întrebărilor.

Comunitățile locale se consideră public interesat în cazul dacă se presupune utilizarea OMG în teritoriile acestor comunități, cât și cele din vecinătate și vor fi activ informate prin intermediul presei locale, standurilor plasate în încinta autorităților publice locale, audierilor publice și altor mijloace în termeni prevăzuți pentru informarea publicului interesat.

Proiectul avizului Comisiei naționale cu includerea comentariilor recepționate și aprecierea lor de către Comisie se amplasează în pagina Web a Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale, iar

reprezentanții publicului, care au înaintat propuneri în privința informării, sunt în drept să primească de la Comisia națională un răspuns argumentat privitor la acceptarea sau neacceptarea propunerilor publicului. Comisia națională va lua decizia definitivă în termen de 20 zile după plasarea proiectului avizului în Internet.

Comisia națională ține și publică *Registrul OMG și produselor rezultate din astfel de organisme*, permise spre utilizare precum și *Registrul deciziilor privind autorizarea activităților* date cu anexarea materialelor neconfidențiale prezentate de solicitant și a opiniilor instituțiilor de expertiză.

CAPITOLUL II

CONCEPTUL DEZVOLTĂRII CADRULUI NAȚIONAL DE SECURITATE BIOLOGICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA

INTRODUCERE LA CONCEPTUL CADRULUI NAȚIONAL DE SECURITATE BIOLOGICĂ ȘI NECESITĂȚILE INSTITUȚIONALE ALE BIOSECURITĂȚII

Ca urmare a studiului detaliat al cadrului legislativ și instituțional în domeniul securității biologice și ale celor cu tangențe la acest domeniu, au fost identificate mai multe goluri și lipsuri. Analiza lor a permis determinarea necesităților și priorităților de dezvoltare a Cadrului Național de Biosecuritate.

La momentul actual în Republica Moldova actele normative și cadrul instituțional acoperă doar parțial necesitățile unui sistem integru privind securitatea biologică, care este determinat de Protocolul de la Cartagena privind securitatea biologică.

În rezultatul examinării situației actuale, discuțiilor avute cu partenerii, cu societatea civilă și în rezultatul adaptării acestei situații la necesitățile Protocolului de la Cartagena, se propune de a completa cadrul legislativ pentru a putea totalmente realiza obiectivele prevăzute de Protocol.

Conform acestei concepții a Cadrului național privind securitatea biologică (*fig. 1*) în Republica Moldova organul suprem consultativ în acest domeniu se propune a fi Comisia Națională pentru Securitate Biologică, iar organul decizional - Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale.

În conformitate cu această Concepție fiecare agent economic, care planifică o activitate ce ține de obținerea, gestionarea și comercializarea organismelor modificate genetic sau a produselor rezultate din astfel de organisme, va fi obligat să obțină o autorizație pentru astfel de activități de la Comisia Națională pentru Securitatea Biologică. Fiind un organ național, constituit din specialiști din diferite instituții de stat, private și neguvernamentale și activând pe baze obștești, Comisia va avea un Grup tehnic. Astfel, notificatorul (agentul economic) se va adresa către Comisia națională prin intermediul Comitetului tehnic al acesteia, care va activa permanent. Grupul tehnic va efectua o evaluare a fiecărei notificări. Această evaluare va avea ca scop identificarea corespunderii documentației depuse cu cerințele tehnice față de astfel de documente. Ulterior Grupul tehnic va include această solicitare în agenda ședinței Comisiei naționale și va cere convocarea ședinței acesteia.

Comisia națională va examina notificarea (solicitarea) notificatorului și pentru fiecare caz în parte va lua o decizie privind procedura de examinare a ei. Astfel, Comisia națională după caz, va proceda conform uneia din următoarele două căi posibile.

Prima cale prezintă un mod simplificat de examinare. În acest caz, Comisia națională prin intermediul Comitetului său tehnic va îndrepta materialele notificatorului spre examinare și avizare Comitetelor tehnice de securitate biologică de pe lângă instituțiile de resort, consiliilor științifice ale instituțiilor de cercetare și organizațiilor neguvernamentale acreditate în domeniu în calitate de expert pentru activitate solicitat. Lista acestor organizații pentru fiecare caz în parte va fi determinată de către Comisia națională în funcție de genul de activitate solicitat.

Instituțiile nominalizate vor fi obligate să prezinte un aviz în care să recomande Comisiei naționale să accepte sau să nu accepte activitatea solicitată de către notificator (agentul economic). Concomitent cu procedura de avizare, prin intermediul Comitetelor tehnice, consiliilor științifice, organizațiilor neguvernamentale, lista cărora va fi determinată de către Comisia națională, fiecare propunere în parte va putea fi avizată suplimentar de către oricare altă instituție guvernamentală, obștească, privată sau persoană fizică, acreditată în domeniu în calitate de expert. Acest mecanism va fi asigurat prin intermediul plasării obligatorii la momentul recepționării a fiecărei propuneri a notificatorului pe pagina electronică a Centrului Schimb de Informație și Relații cu Publicul, care se va afla pe lângă

Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale. Centrul nominalizat va avea sarcina de elaborare și menținere a Registrului Național al OMG. Comisia națională va fi obligată să ia în considerație toate avizele primite la momentul discuției propunerii în cauză, indiferent de calea pe care și de la cine ele au sosit.

A doua cale prezintă modul detaliat de examinare. Acest mod de examinare obligatoriu conține toate procedurile atribuite modului simplificat de examinare la care se mai adaugă procedura de evaluare a riscurilor posibile determinate de obținerea, gestionarea și utilizarea organismelor modificate genetic. În acest caz, concomitent cu evaluările efectuate de către Comitetele tehnice de securitate biologică de pe lângă instituțiile de resort, consiliile științifice ale instituțiilor de cercetare și organizațiile neguvernamentale acreditate în domeniu în calitate de expert pentru domeniul de activitate al notificatorului, se va solicita și avizul Centrului de testare și evaluare a riscurilor. Acest aviz trebuie să reflecte riscul posibil pentru mediu și sănătatea umană determinat de activitatea cu organisme modificate genetic preconizată.

Toate avizele prezentate atât în primul caz, cât și pentru cel de al doilea, trebuie să reflecte și să aprecieze riscul determinat de activitățile cu organisme modificate genetic sau cu produsele obținute din astfel de organisme pentru sănătatea umană și pentru mediu. Aceste concluzii trebuie să fie argumentate cu rezultate obținute în cadrul cercetărilor științifice anterioare sau în cadrul activităților practice similare. Cercetări adăugătoare în acest aspect va efectua Centrul de testare și evaluare a riscurilor numai în cazul când vor fi puse la îndoială unele avize asupra activității solicitate.

După obținerea tuturor avizelor pe marginea fiecărei activități în parte, solicitată de către agentul economic, care vor fi colectate și sistematizate de către Comitetul tehnic al Comisiei naționale, Comisia respectivă în cadrul unei ședințe ordinare va pune în discuție fiecare activitate în parte. Comisia națională va avea obligațiunea de a prezenta un aviz, unde va fi indicat dacă se acceptă sau se respinge activitatea cu organisme genetic modificate planificată de către notificator. Acest aviz va fi înaintat spre aprobare autorității centrale pentru mediu (la momentul actual aceasta este Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale). Aprobarea avizului Comisiei naționale pentru securitate biologică se va întreprinde printr-un ordin al autorității centrale pentru mediu. În baza acestui ordin, Comisia națională, din numele autorității centrale pentru mediu, va elibera autorizația pentru activitatea solicitată de agentul economic. Numai după obținerea autorizației respective, agentul economic va fi în drept să inițieze activitățile planificate. Responsabilitatea juridică privind consecințele determinate de activitățile aprobate sau respinse o poartă Guvernul Republicii Moldova prin intermediul autorității centrale pentru mediu.

După obținerea autorizației agentul economic va iniția procedura de realizare a activităților planificate. Pe parcursul acestei perioade, în scopul monitorizării procesului de respectare de către agentul economic a condițiilor stipulate în autorizație, conform Cadrului național privind securitatea biologică, este prevăzut un sistem de monitoring, control și inspecție a activităților autorizate. În acest proces în limita competențelor, vor fi antrenate Inspectoratul Ecologic de Stat al autorității centrale de mediu, Inspectoratele fitosanitar și de control a calității semințelor a autorității centrale pentru agricultură și industrie alimentară, Inspectoratele sanitare ale autorității centrale pentru sănătate, Departamentul vamal, Departamentul situații excepționale, Departamentul Standardizare și Metrologie.

În cazul când vor fi identificate încălcări ale condițiilor specificate în autorizație, organele abilitate cu funcții de control vor avea dreptul să aplice sancțiuni prevăzute de legislația în vigoare sau, în cazuri excepționale, să intervină cu un demers special către Comisia națională pentru inițierea procedurii de retragere a autorizației pentru activitatea respectivă. Retragerea autorizației se va efectua de către autoritatea centrală pentru mediu la solicitarea Comisiei Naționale pentru Securitatea Biologică. Litigiile ce țin de concentrațiile sau conținutul componentelor provenite din organisme modificate genetic în produsele alimentare și furajere sau de apartenența organismului la categoria „modificat genetic” se vor soluționa numai în baza rezultatelor analizelor efectuate și prezentate de către Centrul de testare și evaluare a riscurilor sau de instituții internaționale abilitate cu funcții de testare și identificare a astfel de produse și organisme.

1. CNSB: PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA POLITICILOR NAȚIONALE ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII BIOLOGICE

Politici în domeniul securității biologice

După cum a fost menționat anterior, principalul document care la momentul actual determină aspectele politicii și strategiei în domeniul securității biologice în Republica Moldova este „Strategia Națională și Planul de Acțiuni în domeniul Conservării Diversității Biologice”. În baza acestui document se elaborează planuri de acțiuni anuale. În acest context este necesar, ca în planurile de acțiuni pentru următorii 2-3 ani să fie incluse activități, care ar permite finalizarea procesului de creare a unui plan național de securitate biologică integră.

Datorită faptului ca Republica Moldova, în aspect strategic, și-a determinat orientarea spre integrarea în Uniunea Europeană, pentru viitor politicile și strategiile în domeniul securității biologice vor fi determinate de cadrul legislativ și instituțional a UE în acest domeniu.

Colaborare regională

La momentul actual Republica Moldova are acorduri privind protecția mediului la nivel regional cu Ucraina, Bielarusi, România, Italia, Polonia și Federația Rusă. Pentru viitor este necesar de a actualiza acordurile interstatale bilaterale, astfel încât ele să fie aduse în concordanță cu cerințele Protocolului de la Cartagena. În acest aspect, activitățile prioritare sunt:

- armonizarea procedurilor vamale;
- schimbul de informație referitor la mișcările transfrontiere cu organisme sau produse ce conțin componente obținute din OMG;
- colaborarea științifică în domeniul securității biologice;
- informarea de urgență în caz de situații accidentale și de depistare a mișcării transfrontiere ilegale;
- derularea de activități comune pentru prevenirea consecințelor cauzate mediului și sănătății umane de către OMG;
- acceptarea printr-un acord a procedurilor simplificate de import/export/tranzit.

2. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA CADRULUI LEGISLATIV

Legislația existentă nu stabilește clar împuternicirile privind inspectarea și monitoringul cerințelor vizavi de organismele modificate genetic, cât și asigurarea executării actelor legislative și normative. Lipsa unor mecanisme clare de inspectare și monitoring, iar în caz de necesitate, și de impunere a cerințelor legislative, diminuează efectul legii ca atare.

Legislația cadru și sistemul de aplicare a ei

În acest aspect Legea cu privire la securitatea biologică se va modifica și se va aduce în concordanță cu Cadrul național privind SB expus anterior. Procesul de reglementare a activităților ce țin de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea OMG și a produselor obținute din astfel organisme, este reglementată de Legea sus-numită și o serie de acte normative adiționale.

În acest scop este necesară introducerea unor modificări și completări ale cadrului legislativ cu privire la securitatea biologică la următoarele compartimente:

- Divizarea competențelor și atribuțiilor instituțiilor de stat în ceea ce privește:
 - a) procesul de examinare și adoptare a deciziilor;
 - b) includerea în proces a noi componente instituționale - Comitete tehnice de securitate biologică a instituțiilor de resort cu precizarea statutului lor;

- Desfășurarea procedurilor și elaborarea metodologiei de monitoring, inspecție și control a activităților cu organisme modificate genetic autorizate;
- Introducerea unui nou compartiment cu privire la sistemul schimbului de informații și prevenirea riscurilor biotehnologice;
- Elaborarea metodologiei de testare și evaluare a riscurilor;
- Elaborarea metodologiei de educație și pregătirea cadrelor, mediatizare și conștientizare a societății civile în problemele organismelor modificate genetic.

Se impune necesitatea adaptării și armonizării legilor sectoriale la prevederile Protocolului de la Cartagena și la prevederile Cadrului național privind securitatea biologică.

Se impune completarea actelor legislative și normative cu prevederi la utilizarea în mediu închis, eliberarea deliberată în mediu, comercializarea produselor pe piață, import/export, transportare, etichetare, ambalare, și proceduri vamale:

HGRM nr. 863 din 21.08.2000 *privind aprobarea Concepției naționale privind agricultura ecologică, producerea și comercializarea produselor alimentare ecologic pure și nemodificate genetic;*

Legea privind protecția consumatorilor (nr. 105-XV din 13.03.2003);

HGRM nr. 1297 din 27.11.2001 *despre intensificarea măsurilor de protecție a consumatorilor;*

HGRM nr. 477 din 19.05.2000 *privind crearea rețelei naționale de monitoring și control de laborator a poluării mediului înconjurător cu agenți bacterieni (biologici);*

HGRM nr. 996 din 20.08.2003 *despre aprobarea normelor privind etichetarea produselor alimentare și normelor privind etichetarea produselor chimice de menaj;*

Legea despre semințe (nr. 659-XIV din 29.10.1999);

Legea despre protecția soiurilor de plante (nr. 915-XIII din 11.07.1996);

Legea cu privire la pomicultură (nr. 728-XIII din 06.02.1996);

HGRM nr. 697 din 10.10.1995 *privind instituirea Serviciului de stat de carantină fitosanitară;*

Legea cu privire la carantina fitosanitară (nr. 506-XIII din 22.06.1995);

Legea cu privire la zootehnie (nr. 412-XIV din 27.05.1999);

Legii cu privire la medicamente (nr. 1409-XIII din 17.12.1997);

Legea privind asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației (nr. 1513-XII din 16.06.1993);

Legea privind ocrotirea sănătății (nr. 411-XIII din 28.03.1995);

Legea cu privire la standardizare (nr. 590-XIII din 22.09.1995);

Legea cu privire la metrologie (nr. 647-XIII din 17.11.1995).

Pentru aplicarea eficientă a Legii privind securitatea biologică este necesar elaborarea unui pachet de acte normative noi care ar asigura punerea în aplicare și funcționarea acestei Legi. Pentru aceasta se preconizează de a elabora acte normative, ce vor reglementa în detalii activitățile ce țin de:

- procedurile și metodologiile de efectuare a testării OMG și determinării apartenenței genotipurilor;
- procedurile și metodologiile de evaluare a riscurilor în sistemele închise;
- procedurile și metodologiile de evaluare a riscurilor la eliberarea organismelor modificate genetic în mediu;
- procedurile și metodologiile de evaluare a riscurilor plasării organismelor modificate genetic pe piață;
- funcționarea comitetelor tehnice ale instituțiilor de resort și al Comitetului tehnic al Comisiei naționale;
- procedurile și metodologiile de ambalare, etichetare, stocare și transportare a organismelor modificate genetic;
- cu privire la monitoringul OMG;
- cu privire la organizarea sistemului inspecției de stat în domeniul OMG;
- cu privire la educația și pregătirea cadrelor în domeniul OMG;

- cu privire la conținutul și completarea Registrului OMG;
- cu privire la metodologia de stabilire a costurilor și plăților în sistemul de reglementare a OMG;
- cu privire la acțiunile de informare și prevenire a consecințelor în caz de urgență, situații accidentale și introducere neintenționată a OMG;
- cu privire la sectoarele experimentale de testare a organismelor modificate genetic și evaluarea riscurilor provocate de ele;
- ajustarea la condițiile necesare pentru un cadru național integru de securitate biologică a Regulamentului privind autorizarea activităților legate de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic;
- aproximarea procedurilor vamale cu cerințele UE în ceea ce privește mișcările transfrontaliere ale OMG;
- examinarea posibilităților de simplificare a procedurilor vamale cu țările vecine și din regiune la importul/exportul OMG;
- reglementarea cu privire la informațiile confidențiale.

3. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA SISTEMULUI DE AUTORIZARE A NOTIFICĂRILOR

Autoritatea centrală pentru mediu și sectoriale

Conform noii concepții a CNSB în aspect instituțional vor exista două structuri care vor lua decizii la nivel național în acest domeniu. Organul consultativ va fi Comisia Națională pentru Securitate Biologică, iar organul decizional - autoritatea centrală pentru mediu.

Ca autoritate națională responsabilă de legătura cu secretariatul Convenției, autoritatea centrală pentru mediu va avea următoarele funcții suplimentare în vederea:

- elaborării politicii de stat în domeniu SB;
- aprobării recomandărilor Comisiei naționale privind activitățile de utilizare a OMG și eliberarea autorizațiilor;
- coordonării activităților la nivel național care reiesă din prevederile Protocolului de la Cartagena;
- elaborării și completării Registrului OMG;
- finanțării și coordonării activității Centrului schimb de informații și relații cu publicul;
- elaborării cadrului legislativ și normativ în domeniul monitoringului, controlului și inspecției activităților legate de utilizare a OMG.

În condițiile Republicii Moldova autoritățile publice centrale sectoriale care vor realiza activități ce țin de OMG sunt: *Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Academia de Științe*. Aceste autorități vor participa în procesul de eliberare a autorizațiilor prin intermediul Comitetelor tehnice proprii privind OMG. *Ministerul Educației* va participa la procesul de pregătire și instruire a cadrelor în domeniul SB.

Inspectoratul Ecologic de Stat, Inspectoratele Ministerului Agriculturii și industriei alimentare, ale Ministerului Sănătății, Departamentul Vamal, Departamentul Situații excepționale, Departamentul Standardizare și Metrologie vor fi implicate în procesul de monitorizare, inspecție și control ale activităților legate de OMG.

Pentru realizarea acestor sarcini, instituțiile menționate mai sus vor fi împuternicite cu funcții suplimentare legate de:

- crearea Comitetelor tehnice pentru examinarea notificărilor și eliberarea avizului despre OMG;
- elaborarea regulamentelor de activitate a Comitetelor tehnice;

- elaborarea regulamentelor și procedurilor privind monitoringul, inspecția și controlul legat de OMG;
- pregătirea și perfecționarea cadrelor în domeniul securității biologice;
- actualizarea Regulamentului Inspectoratului Ecologic de Stat cu genul de activitate privind controlul activităților ce țin de organismele modificate genetic;
- actualizarea Regulamentelor Inspectoratelor din domeniul agroindustrial cu genul de activitate privind controlul activităților de utilizare a OMG în domeniile fitosanitar și zooveterinar;
- actualizarea Regulamentelor din sistemul medicinei preventive cu genul de activitate privind controlul activităților de utilizare a OMG în produsele alimentare și plasarea lor pe piață, supravegherea amplasării pe piață a organismelor modificate genetic și/sau produselor rezultate din astfel de organisme.

Comisia Națională pentru Securitatea Biologică și Comitetele tehnice

Comisia Națională pentru Securitatea Biologică va fi abilitată cu împuterniciri de ordin consultativ în procesul de luare a deciziilor care țin de asigurarea securității biologice. Pentru realizarea acestor obiective ea va avea următoarele sarcini:

- Elaborarea Avizului recomandativ privind aprobarea sau respingerea activităților legate de OMG, înaintate de către notificator;
- Prezentarea Avizului respectiv la autoritatea centrală pentru mediu pentru aprobare;
- Coordonarea activităților cu Comitetele tehnice de securitate biologică a instituțiilor de resort și cu subdiviziunile de monitoring, inspecție și control;
- Coordonarea activităților Centrului de testare și evaluare a riscurilor;
- Elaborarea conceptelor privind strategiile și politicile statului în domeniu SB și OMG;
- Coordonarea procedurilor de autorizare și de retragere a autorizațiilor;
- Monitorizarea procesului de informare și consultare a publicului.

Pentru a asigura eficiența examinării notificărilor și evaluării riscurilor sectoriale se propune crearea Comitetele tehnice pentru securitatea biologică pe lângă autoritățile centrale pentru agricultură și industrie alimentară, sănătate, în Academia de Științe a Moldovei.

Sarcinile Comitetele tehnice vor fi următoarele:

- evaluarea activităților notificatorului și identificarea gradului de risc a acestor activități pentru mediu și sănătatea umană;
- perfectarea avizului respectiv Comisiei naționale.

Centrul

Schimb de Informații, Relații cu Publicul și Registrul OMG

În scopul îndeplinirii prevederilor Protocolului de la Cartagena se propune de creat Centrul Schimb de Informații și Relații cu Publicul (CSIRP) pe lângă autoritatea centrală pentru mediu.

Acest Centru va fi abilitat cu următoarele funcții:

- colectarea informației și crearea băncilor de date privind activitățile legate de OMG;
- crearea și menținerea unui sistem interactiv de consultare a publicului pentru asigurarea participării publicului la luarea deciziilor;
- asigurarea schimbului de informații la nivel național și internațional;
- asigurarea schimbului de informații în cazuri de urgență și situații excepționale;
- elaborarea și menținerea Registrului OMG;
- crearea Centrului Național de Schimb de Informații;
- dezvoltarea procedurilor de asigurare cu fluxul de informații la Centrul Național de Schimb de Informații.

Centrul de testare și evaluare a riscurilor

Centrul de testare și evaluare a riscurilor va fi abilitat cu următoarele funcții:

- testarea organismelor vii privind identificarea apartenenței sau neapartenenței lor la categoria „OGM”;
- testarea produselor pentru identificarea apartenenței lor la categoria de produse obținute din organisme modificate genetic sau produse-componente obținute din organisme modificate genetic;
- evaluarea riscurilor determinate de obținerea, utilizarea și gestionarea OMG în condiții izolate și spații deschise;
- evaluarea riscurilor determinate de plasarea pe piață a produselor obținute din OMG.

În scopul îndeplinirii cerințelor Convenției și a Protocolului pentru asigurarea testării și evaluării riscurilor se vor întreprinde următoarele activități:

- dotarea cu echipamentul necesar de laborator analitic a Centrului de Testare și Evaluare a Riscurilor (CTER);
- acreditarea națională și internațională a CTER;
- perfecționarea specialiștilor CTER în domeniul testării și evaluării riscurilor determinate de activitățile cu OMG;
- crearea băncilor de date ale mostrelor de OMG;
- elaborarea și aprobarea metodologiilor de testare și evaluare a riscurilor OMG asupra mediului și sănătății umane;
- elaborarea procedurilor de prestare a serviciilor de testare și evaluare a riscurilor ce țin de organismele modificate genetic și a costurilor lor.

4. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA MONITORINGULUI, INSPECȚIEI ȘI CONTROLULUI

Monitoringul, inspecție și control

Pentru asigurarea procesului de monitoring, inspecție și control, instituțiile abilitate cu aceste funcții vor avea următoarele obligațiuni:

- efectuarea monitoringului, inspecției și controlului OMG în cazurile utilizărilor în mediu închis, eliberării în mediu natural și plasării pe piață;
- asigurarea respectării sarcinilor și normelor tehnice de către notificator expuse în autorizație;
- aplicarea sancțiunilor stabilite de legislația în vigoare pentru încălcarea normelor și standardelor în vigoare;
- inițierea procedurii de retragere a autorizației în cazuri excepționale.

Transportarea, etichetarea și ambalarea

În cazul transportării OMG și a produselor rezultate din astfel de organisme, în special a tranzacțiilor transfrontaliere și de tranzit, se impune elaborarea reglementărilor cu privire la condițiile de transportare, etichetare și ambalare și armonizarea acestor condiții la nivelul UE.

Autoritățile centrale pentru mediu, standardizare și metrologie, sănătate vor avea sarcina de a elabora metodologiile de transportare, etichetare și ambalare a OMG. Pentru asigurarea acestor sarcini se vor întreprinde următoarele măsuri:

- Inspectoratul Ecologic de Stat (secțiile de la frontieră) și Departamentul Vamal se vor împuternici cu funcțiile de monitoring, inspecție și control la frontieră asupra respectării cerințelor de transportare, etichetare și ambalare a OMG;

- pe teritoriul țării funcțiile de monitoring, inspecție și control a procesului de transportare, etichetare și ambalare vor fi delegate inspectoratelor Ministerului Sănătății, Departamentului Standardizare și Metrologie, Inspectoratului Ecologic de Stat.

Procedurile vamale

Pentru a asigura controlul asupra importului/exportului/tranzitului organismelor modificate genetic se propune:

- punctele vamale vor fi abilitate cu funcții de aplicare a procedurilor vamale pentru OMG;
- în cadrul punctelor vamale să fie instituite serviciile de inspecție, control și monitoring operațiilor de importare/exportare/tranzitare a OMG;
- în declarația vamală a mărfii transportate să se introducă o rubrică specială, ce atestă prezența sau absența OMG;
- asigurarea cu informații curente a structurilor naționale și internaționale de securitate biologică despre mișcările transfrontaliere a OMG.

5. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA SISTEMULUI DE ADOPTARE A DECIZIILOR

Conform conceptului Cadrului Național privind Securitatea Biologică, sistemul de luare a deciziilor va fi asigurat de câteva autorități publice centrale, în dependență de modul de utilizare a OMG.

Pentru asigurarea funcționalității Cadrului Național privind Securitatea Biologică se vor elabora următoarele regulamente și proceduri:

- procedura de înaintare a notificării la Comisia Națională;
- procedura de examinare preventivă a corespunderii setului de documente prevederilor legislației în vigoare;
- procedura de transmitere a notificării la comitetele tehnice sectoriale;
- procedura de transmitere a notificării în caz de necesitate la Centrul de Testare și Evaluare a Riscurilor pentru evaluarea riscului organismelor modificate genetic asupra mediului și sănătății umane;
- procedura de plasare a informației pe pagina Web a autorității centrale pentru mediu;
- procedura de examinare în Comisia Națională a avizelor Comitetele tehnice, Centrului de Testare și Evaluare a Riscurilor și a opiniei publicului;
- procedura de elaborare a Avizului Comisiei Naționale pentru Securitatea Biologică;
- procedura de prezentare a setului de documente și Avizului Comisiei Naționale pentru Securitatea Biologică la autoritatea publică centrală de mediu pentru aprobare;
- procedura de eliberare a autorizației de către Comisia Națională pentru Securitatea Biologică;
- proceduri de consultare a publicului și audieri publice.

Modul și procedurile de adoptare a deciziilor se preconizează a fi similar pentru cazurile de utilizare în mediu închis, eliberarea deliberată în mediu (natural) și plasarea pe piață a organismelor modificate genetic și produselor rezultate din astfel de organisme.

6. PLANURI PENTRU EVALUAREA RISCURILOR

Evaluarea riscurilor determinată de activitățile cu organisme modificate genetic în Republica Moldova se propune să fie efectuată opțional. Necesitatea efectuării unor testări suplimentare în condițiile Moldovei pentru evaluarea riscurilor va fi determinată de CNSB. În mod tradițional, notificatorul, pentru a obține autorizarea activităților cu organisme modificate genetic, se va adresa cu o cerere la CNSB.

Suplimentar la Cerere, notificatorul va prezenta și un set de documente rezultate din cercetări științifice sau activități practice anterioare, care vor avea menirea să demonstreze absența riscurilor în activitățile planificate cu organisme modificate genetic. În caz, dacă aceste documente vor fi valide și convingătoare pentru Comisia Națională, procedura de eliberare a autorizației se va întreprinde fără testări suplimentare privind evaluarea riscurilor. În caz, dacă Comisia Națională va considera argumentele prezentate în aceste documente insuficiente, va iniția procedura de evaluare a riscurilor prin intermediul unor testări suplimentare prin Centrul de Testare și Evaluare a Riscului.

7. PLANURI PENTRU DEZVOLTAREA MECANISMELOR DE INFORMARE, EDUCAȚIE ȘI PARTICIPARE A PUBLICULUI

Pentru implementarea normelor ce asigură participarea publicului la elaborarea deciziilor în domeniul biosecurității e necesar ca CNSB privind problemele și riscurile legate de utilizarea OMG să:

- asigure accesul publicului la procesul de luare a deciziilor;
- asigure informarea publicului prin intermediul mass-media, seminarelor, edițiilor de carte, broșurilor și a.;
- să informeze publicul privind riscurile legate de utilizarea OMG prin intermediul mass-media, seminarelor, publicațiilor și a.;
- să elaboreze pagina Web, informând publicul și asigurând renovarea informației în cauză.

Informare și consultare

Informarea și consultarea publicului poate fi asigurată prin stabilirea publicului interesat și întocmirea Registrului, ținând cont că la această categorie pot fi atribuite doar persoanele acreditate în domeniul respectiv. În aceste scopuri urmează a fi implementate prevederile Hotărârii Guvernului nr. 1153 din 2003 și a ordinului Ministrului ecologiei și resurselor naturale nr.19 din 2004. Această informare și consultare urmează a fi efectuată cu concursul sectorului asociativ de profil acreditat.

Educația și pregătirea cadrelor

Pentru asigurarea instruirii cadrelor în domeniul biosecurității e necesar:

- *la nivel preuniversitar*, de a efectua analiza și studiul curriculum-ului disciplinar școlar și de comun cu Ministerul Educației de completat modulele disciplinare cu capitolele respective;
- *la nivel universitar*, la specializările: Ecologie și protecția mediului, Biotehnologii industriale, Zootehnie, Medicină veterinară, Biologie, Ameliorare și genetică, Protecția plantelor, Silvicultură și grădini publice, Biotehnologii agricole, Drept ecologic - să se asigure instruirea privind problemele biosecurității, reieșind din specificul specializării;
- *la nivel postuniversitar*, în programele de pregătire și reciclare a cadrelor în domeniu, de actualizat programele de studii, reieșind din ultimele rezultate științifice în domeniul ingineriei genetice și aspectelor aplicative, legislația națională și internațională;
- *la nivel profesional* (pedagogi, medici, fermieri, specialiști în agricultură) a se utiliza potențialul sectorului dat în domeniul biosecurității.

Pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor urmează a fi instituit și dezvoltat, la nivel național, Centrul de Schimb de Informații și Relații cu Publicul, utilizând în aceste scopuri baza materială a instituțiilor de învățământ și a sectorului asociativ.

Organizațiile neguvernamentale și participarea publicului la monitoring

O atenție deosebită urmează a fi acordată formării cadrelor calificate acreditate în sectorul asociativ, care ar putea facilita monitoringul obștesc al realizării legislației în vigoare în domeniul biosecurității la nivel național și local. În acest scop organele centrale de resort trebuie să dea publicității rezultatele activității, să organizeze sistematic audieri publice, să organizeze activitatea în regim de dialog cu publicul interesat, să apeleze la serviciile lor privind executarea actelor legislative.

Cadrul legislativ în domeniul securității biologice

1. **Convenția cu privire la diversitatea biologică (Rio de Janeiro, 1992)**, ratificată, Hotărârea Parlamentului nr. 457-XIII din 16.05.1995, MO nr. 33 din 15.06.1995
2. **Protocolul de la Cartagena cu privire la biosecuritate la Convenția privind diversitatea biologică**, semnat la New York la 14.02.2001, ratificat, Legea nr. 1381-XV din 11.10. 2002, MO nr. 149-150 din 07.11.2002
3. **Strategia națională și Planul de acțiune în domeniul conservării diversității biologice**, H.P. nr. 112-XV din 27.04. 2001, MO nr. 90-91 din 02.08.01
4. **H.G.R.M. despre desemnarea autorității naționale responsabile de legătura cu Secretariatul Protocolului de la Cartagena privind biosecuritatea la Convenția privind diversitatea biologică**, nr. 197 din 25.02.2003, MO nr. 27-29 din 28.02.2003
5. **Legea Republicii Moldova privind securitatea biologică**, nr. 755-XV din 21.12.2001, MO nr. 75 din 13.06.2002
6. **H.G.R.M. cu privire la Comisia Națională pentru Securitatea Biologică**, nr. 603 din 20.05.2003, MO nr. 91-96 din 30.05.2003
7. **H.G.R.M. despre aprobarea Regulamentului privind autorizarea activităților legate de obținerea, testarea, utilizarea și comercializarea organismelor modificate genetic**, nr.1153 din 25.09.03, MO nr. 211-214 din 10.10.03
8. **H.G.R.M. despre aprobarea normelor privind etichetarea produselor alimentare și Normelor privind etichetarea produselor chimice de menaj**, nr. 996 din 20.08.2003, MO nr. 189-190 din 29.08.03
9. **H.G.R.M. pentru aprobarea Concepției naționale a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate**, nr. 863 din 21.08.2000, MO nr. 109-111 din 31.08.2000
10. **Ordinul MECDT cu privire la Regulamentul despre informarea și consultarea publicului în domeniul organismelor modificate genetic**, nr. 19 din 10.02.04
11. **Ordinul MECDT și ME privind crearea Centrului pentru Securitatea Biologică**, nr. 28/61 din 18.02.04
12. **Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător** nr.851-XIII din 29 mai 1996
13. **Legii privind protecția mediului înconjurător** nr. 1515-XII din 16 iunie 1993.

Acorduri bilaterale și multilaterale

1. ***Protocolul privind colaborarea între Ministerul Protecției Mediului Înconjurător al Ucrainei și Departamentul Protecția Mediului Înconjurător și Resurselor Naturale al Republicii Moldova***, încheiat la Kiev la 19 noiembrie 1993;
2. ***Acordul între Departamentul Protecția Mediului Înconjurător al Republicii Moldova și Ministerul Resurselor Naturale și Protecției Mediului Înconjurător al Republicii Belarusi privind colaborarea în domeniul mediului înconjurător*** semnat la Chișinău la 23 decembrie 1994 și intrat în vigoare din 14 aprilie 1997;
3. ***Acordul de colaborare între Inspectoratul Ecologic de Stat din Republica Moldova și Inspectoratul Ecologic de Stat și Inspectoratul Piscicol ale regiunii Vinița*** încheiat la 13 iunie 1996 în or. Vinița;
4. ***Acordul de colaborare între Departamentul Protecția Mediului Înconjurător al Republicii Moldova și Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului al României în domeniul mediului înconjurător și folosirii durabile a resurselor naturale*** semnat la 18 martie 1997;
5. ***Convenția dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul carantinei și protecției plantelor*** semnat la București la 15 mai 1997 și intrat în vigoare la 21 noiembrie 1997;
6. ***Acordul între Ministerul Mediului și Protecției Teritoriului al Republicii Italiene și Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului al Republicii Moldova privind colaborarea în domeniul protecției mediului și folosirii resurselor naturale*** semnat la Chișinău la 10 iunie 2002.

Cadrul legislativ sectorial

1. *Legea privind protecția consumatorilor* (nr. 105-XV din 13.03.2003);
2. *Hotărârea despre intensificarea măsurilor de protecție a consumatorilor* (nr. 1297 din 27.11.2001);
3. *Hotărârea privind crearea rețelei naționale de monitoring și control de laborator a poluării mediului înconjurător cu agenți bacterieni (biologici)* (nr. 477 din 19.05.2000);
4. *H.G.R.M. despre aprobarea normelor privind etichetarea produselor alimentare și Normelor privind etichetarea produselor chimice de menaj*, (nr. 996 din 20.08.2003, MO nr. 189-190 din 29.08.03);
5. *Legea despre semințe* (nr. 659-XIV din 29.10.1999);
6. *Legea despre protecția soiurilor de plante* (nr. 915-XIII din 11.07.1996);
7. *Legea cu privire la pomicultură* (nr. 728-XIII din 06.02.1996);
8. *Legea cu privire la carantina fitosanitară* (nr. 506-XIII din 22.06.1995);
9. *Legea privind protecția plantelor* (nr.612-XIV din 1.10.1999);
10. *Legea cu privire la zootehnie* (nr. 412-XIV din 27.05.1999);
11. *Legea cu privire la medicamente* (nr. 1409-XIII din 17.12.1997);
12. *Legea privind asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației* (nr. 1513-XII din 16.06.1993);
13. *Legea privind ocrotirea sănătății* (nr. 411-XIII din 28.03.1995);
14. *Legea cu privire la standardizare* (nr. 590-XIII din 22.09.1995);
15. *Legea cu privire la metrologie* (nr. 647-XIII din 17.11.1995);
16. *HGRM privind aprobarea Concepției naționale a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate* (nr. 863 din 21.08.2000);
17. *HGRM privind aprobarea măsurilor de îndeplinire a angajamentelor Republicii Moldova față de Organizația Mondială a Comerțului (OMC)* (nr.1035 din 16.10.2000);
18. *Legea despre certificare* (nr.652-XIV din 28.10.1999);
19. *Legea privind barierele tehnice în comerț* (nr.866-XIV din 10.03.2000);
20. *HPRM cu privire la aderarea la Statutul Comisiei Codex Alimentarius* (nr.1342 –XIII din 8.10.1997);
21. *HGRM privind crearea Comitetului Național Codex Alimentarius (CNCA)* (nr.866 din 21.09.1999);
22. *Legea cu privire la ratificarea Convenției privind protecția plantelor* (nr.926-XIV din 13.04.2000);
23. *Legea privind politica de stat în sfera cercetare-dezvoltare* (nr. 567-XIV iulie 1999);
24. *HPRM cu privire la Concepția reformei agrare și a dezvoltării social-economice a statului* (nr. 510a din 19.02.91);

25. *HPRM cu privire la aprobarea Priorităților strategice ale cercetării-dezvoltării pentru anii 2004-2010* (nr.566-XV din 25 decembrie 2003);
26. *HGRM cu privire la măsurile de realizare a Programului activității Guvernului Republicii Moldova pe anii 2001-2005 „Renașterea economiei – renașterea țării”* (nr.854 din 16.08.2001);
27. *HGRM cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare social - economică a Republicii Moldova pe termen mediu (până în a.2005)* (nr.1415 din 19.12.2001);
28. *HGRM cu privire la aprobarea Programului de restabilire și dezvoltare a viticulturii și vinificației în anii 2002-2020* (nr. 1313 din 07.10.2002);
29. *Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă (pe perioada aa. 2000-2020)/ Consiliul Economic Suprem pe lângă Președinția Republicii Moldova, PNUD;*
30. *HGRM cu privire la Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006)* (No. 617 din 4.06.2004);
31. *HGRM despre aprobarea Regulamentului privind antrenarea publicului în elaborarea și adoptarea deciziilor de mediu* (nr.72 din 25.01.2000);
32. *Legea cu privire la accesul la informație* (nr. 982-XIV din 11.05.2000).

Firma editorial-poligrafică “Tipografia Centrală”,
MD-2068, Chișinău, str. Florilor, 1
Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Direcția Edituri,
Poligrafie și Aprovizionare cu Cărți